

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích  
Teologická fakulta  
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

## Bakalářská práce

Rozpad manželství a partnerské vztahy dětí

Vedoucí práce: PsLic. Jan Vyhnálek

Autor práce: Pavla Wölflová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Forma studia: Prezenční

Ročník: III.

2015

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

## **Poděkování**

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PsLic. Janu Vyhnálkovi za cenné rady, připomínky a metodickou pomoc při zpracování mé bakalářské práce. Děkuji také své rodině za podporu během celého studia a respondentům, kteří se s ochotou podíleli na výzkumu pro vznik této práce.

# Obsah

ÚVOD.....	5
1. Partnerské vztahy.....	7
1.1 Výběr partnera.....	8
1.2 Vliv rodičů na partnerské vztahy dětí.....	10
2. Rodina.....	12
2.1 Funkce rodiny.....	13
2.2 Role otce a matky.....	15
3. Manželství.....	16
3.1 Sňatečnost v České republice.....	17
4. Rozvod.....	19
4.1 Rozvodovost v České republice.....	20
4.2 Příčiny rozvodu.....	21
4.3 Reakce dětí na rozvod a jeho dopady.....	22
4.4 Dlouhodobé následky rozvodu.....	27
5. Výzkumná část.....	30
5.1 Cíl výzkumu.....	30
5.2 Výzkumný vzorek.....	30
5.3 Etické aspekty.....	31
5.4 Metoda sběru dat.....	31
5.5 Popis jednotlivých případů.....	32
5.6 Analýza a shrnutí případů.....	36
6. Prožívání rozvodu.....	38
7. Postoje k partnerství a manželství.....	43
Diskuse.....	45
ZÁVĚR.....	47
Seznam použitých zdrojů.....	48
Seznam příloh.....	51

## ÚVOD

Bakalářská práce nese název „Rozpad manželství a partnerské vztahy dětí“. Téma jsem si vybrala z důvodu, že většina mých přátel pochází z rozvedených rodin a já sama také. Často jsem si kladla otázky, zda na nás rozvod zanechal stopy, které by nás v partnerství a manželství ovlivňovaly. Také z toho důvodu, že mi téma připadá aktuální, jelikož se v současnosti spousta manželství neustále rozpadá.

Rozvod je událost, která se týká všech členů rodiny, nejvíce však zasáhne děti. Rozvod by měl být posledním řešením neshod a měl by všem ulevit, ale zároveň s sebou nese možnosti negativních vlivů na vývoj dítěte. Ty se poté projevují v jeho následném životě a mohou tak ovlivňovat jeho budoucnost.

Práce je tvořena ze sedmi kapitol. První čtyři kapitoly jsou věnované teorii. Jelikož se moje práce zaměřuje na rozvod, první z nich je o partnerských vztazích. Popisují, jaký pro nás mají význam v adolescentním věku a jakými fázemi procházejí. Dále jsem se zaměřila na samotný proces výběru partnera. Poté se snažím popsat, jaký na děti mají vliv rodiče v ohledu pro jejich budoucí partnerské vztahy. Další kapitola pojedná o rodině. V této kapitole popisují rodinu z různých pohledů. Zabývám se zde funkcemi rodiny a tím, jakou v ní hrají roli otec a matka. Třetí kapitola je o manželství. Popisují, co to taková instituce manželství znamená a jaké jsou v naší zemi podmínky k uzavření sňatku. Dále se zabývám statistickými údaji, tedy sňatečností za posledních pár let. Čtvrtá kapitola je věnovaná samotnému rozvodu. Poukazuji zde na nejčastější příčiny rozvodu a reakce dětí na tuto událost. Zaměřuji se na dopady rozvodu, a to z krátkodobého i dlouhodobého hlediska. Opět se zde setkáváme se statistickými údaji spojenými s rozvody.

Další kapitoly jsou věnované samotnému výzkumu. Uvádím v nich, jaké jsem zvolila cíle výzkumu a jakými metodami se dané cíle pokusím naplnit. Představuji zde výzkumný vzorek, a to kolika respondenty je tvořen, jak jsou staří a jaká byla kritéria pro výběr do mého výzkumu. Popisují, jak s respondenty probíhaly rozhovory a jaké pro ně byly využity otázky. Následně se snažím jednotlivé rozhovory popsat. Poté přecházím k analýze a shrnutí. V další části se zaměřuji na konkrétní cíle výzkumu a pokouším se je naplnit pomocí výpovědí z jednotlivých rozhovorů a porovnáním mezi sebou. Výzkum uzavírám diskusí, v níž se pokouším výsledky z výzkumu porovnávat s výroky a závěry autorů, ze kterých jsem čerpala při tvorbě kapitol o teorii.

Při zpracování teorie se převážně opírám o knihy autorů, kteří se zajímají o tuto problematiku. Jedná se především o autory Zdeňka Matějčka a Zdeňka Dytrycha *Děti, rodina a stres* a *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. Dále se také opírám o knihy z oblasti psychologie a partnerských vztahů. Významné knihy jsou od Marie Vágnerové *Vývojová psychologie I.* a Martiny Venglářové *Průvodce partnerským vztahem*, Petra Macka a Lenky Lacinové *Vztahy v dospívání*. Dále musím zmínit Ilonu Špaňhelovou *Dítě a rozvod rodičů* a Barbaru Colorosovou *Krizové situace v rodině*. Autorky své knihy určují především pro rodiče, jako zdroj užitečných informací.

## 1. Partnerské vztahy

Partnerské vztahy lze popsat jako blízké vztahy, v nichž se dlouhodobě angažují oba dva jedinci. V období adolescence hrají významnou roli takzvané „romantické vztahy“ nebo

„raně partnerské vztahy“. Tyto termíny korespondují s prvotním stadiem milostného vztahu dvou jedinců - projev zamilovanosti (vykazují romantické prvky).<sup>1</sup>

Romantické vztahy procházejí dvěma fázemi:

### Fáze zamilovanosti

V této fázi bývají partneři navzájem idealizováni. Zamilovanost souvisí s tělesnou atraktivitou opačného pohlaví. Adolescenti v této fázi zažívají velké návaly vzrušení a euforie. Vztah probíhá většinou ve fantazii než v realitě. Zamilovaný vidí svůj protějšek jako bezchybný idol. Vkládá do něj všechny své představy a přání, přestože partner je většinou nesplňuje.<sup>2</sup>

### Fáze navázání vztahu, fáze romantické lásky

Ve druhé fázi dochází ke stylizaci sebe sama a také sebehodnocení. Uznání od protějšku, kterého milujeme, nám zvyšuje sebeúctu. Pokud nás tento člověk ponižuje nebo odmítá, naopak nám sebeúctu snižuje. V této fázi bývá vztah idealizován. Adolescenti mají pocit, že jejich láska je všemocná a nehrozí jim, že by jejich vztah mohl zkrachovat. Myslí si, že je to ta pravá, životní láska a jiný vztah se tomuto nevyrovná. Tato iluze trvá určitou dobu. Po krátkém čase adolescenti často vystřízliví a jejich vztahy se začnou rozpadat.<sup>3</sup>

Podle různých výzkumných prací jsou romantické vztahy významným faktorem, který ovlivňuje proces vývoje identity a intimity. Dověšením těchto dvou psychosociálních procesů je dobrý předpoklad pro rozvoj dospělé osobnosti. Zároveň jsou tyto adolescentní vztahy důležitým prostředkem k získání autonomie mladého jedince.<sup>4</sup>

---

1 Srov. MACEK, P, LACINOVÁ, L. *Vztahy v dospívání*. s. 56.

2 Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. : Dětství a dospívání*. s. 288.

3 Srov. Tamtéž, s. 288.

4 Srov. MACEK, P. cit. podle MACEK, P, LACINOVÁ, L. *Vztahy v dospívání*. s. 60.

Pokud se zaměříme na partnerské vztahy jako takové, které jsou součástí již dospělých osob, můžeme je rozdělit do několika fází:

### **Zamilovanost**

V této fázi je pro nás důležitá přitažlivost. Líbí se nám chování partnera i jeho vzhled. Partneři jsou hlavně sexuálně přitahováni. V tomto ohledu bývá láska v této fázi slepá. Svého partnera nedokážeme vnímat objektivně. Přecházíme jeho chyby, které začneme vnímat až po delší době. Zamilovaní se jeden bez druhého trápí, a proto chtějí spolu trávit veškerý čas.<sup>5</sup>

### **Láska**

Stav zamilovanosti se mění ve stav, se kterým dokážeme snadněji žít a lépe fungovat. I když nám druhý chybí, dokážeme bez něj vydržet. Partneři jsou spolu spokojení a jejich vztah jim dělá radost. Dosahují uspokojení v oblasti citových a tělesných potřeb.<sup>6</sup>

### **Partnerství, vzájemné propojení**

Partneři se podílejí na domácích pracích a výchově o děti. Tráví společně volný čas, ale není zapotřebí, aby spolu trávili veškerý čas. Jeden druhého znají, a proto jeden druhého respektují, i když jsou si vědomi nějakých slabších stránek partnera. Společně strávený čas jim dělá radost a jejich vztah upevňuje.<sup>7</sup>

## **1.1 Výběr partnera**

Na tom, kdo se stane naším partnerem, závisí délka a kvalita našeho vztahu nebo manželství.<sup>8</sup> Mnoho lidí považuje výběr svého partnera za jakýsi náhodný proces. To ale podle výsledných struktur uzavřených manželství podle sociálních statistik jako

---

5 Srov. VENGLÁŘOVÁ, M. *Průvodce partnerským vztahem*. s. 32

6 Srov. Tamtéž, s. 33.

7 Srov. Tamtéž, s. 33.

8 Srov. OPPENHEIMER, V. K. cit. podle KATRŇÁK., *Na prahu dospělosti: partnerství, sex a životní představy mladých v současné české společnosti*. s. 47.



náhodný proces nevypadá.<sup>9</sup>

Podle Petra Šmolky výběr partnera spočívá ve dvou základních principech. Prvním principem je přitahování protikladů, druhým je výběr partnera podobného nám samým. V obou případech můžeme dobře zvolit. Záleží na tom, zda jsme schopni pro to něco udělat. A to ve smyslu abychom měli otevřené oči a vnímali kvalitu a dobré úmysly našeho partnera.<sup>10</sup>

Murstein objasňuje principy výběru manželského partnera ve své teorii. Teorie je založena na třech složkách, a to podnět, hodnoty a role. Tyto složky působí během jednotlivých fází. Během každé fáze se složky mění. Fáze slouží jako takzvané síto.

### **Fáze podnětu**

Partner je podnětem, který působí svou osobností a tělesnou přitažlivostí. Většinou žena reaguje na vysílané signály mužem.<sup>11</sup>

### **Fáze hodnot**

V této fázi se muž a žena zajímají, jaké má protějšek zájmy, hodnoty a postoje. Navzájem se o sobě dozvídají potřebné informace. Zjišťují, zda se shodují. Pokud je shoda menší nebo žádná, je tu možnost kompenzovat tyto nedostatky jinými způsoby (např. pokud je jeden z partnerů atraktivnější, než ten druhý, mohou být kompenzací pro toho druhého jeho peníze). Vhodné je, pokud se shodují.<sup>12</sup>

### **Fáze kompatibility rolí**

V této fázi partneri zjišťují, zda mohou ve vztahu zaujmout nebo vytvořit role, pomocí nichž se budou doplňovat a uspokojovat své potřeby. Zde se uplatňuje podobnost nebo naopak rozdílnost rysů a potřeb partnerů.<sup>13</sup>

V těchto fázích platí princip vyváženosti výměny. Ke spokojenosti dojde tehdy, pokud je výměna vyrovnaná a oba partneri tak uspokojují své potřeby.<sup>14</sup>

Předpokladem pro dobré soužití partnerů není společný zájem, ale být ochotný k tomu, abychom se navzájem respektovali, snažili se dělat kompromisy, rozdělili si nepřijemné povinnosti a cenili si tak druhého za jeho snahu.<sup>15</sup>

Partnery si hledáme z nějakých důvodů. Máme od vztahu určitá očekávání, která

9 Srov. KATRŇÁK, T. *Na prahu dospělosti: partnerství, sex a životní představy mladých v současné české společnosti*. s. 48.

10 Srov. ŠMOLKA, P. cit. podle VENGLÁŘOVÁ, M. *Průvodce partnerským vztahem*. s. 15.

11 Srov. MURSTEIN, D. cit. podle KRATOCHVÍL, S. *Manželská terapie*.s. 93-95.

12 Srov. Tamtéž, s. 93-95.

13 Srov. Tamtéž, s. 93-95.

14 Srov. MURSTEIN, D. cit. podle KRATOCHVÍL, S. *Manželská terapie*.s. 93-95.

15 Srov. VENGLÁŘOVÁ, M. *Průvodce partnerským vztahem*. s. 16.

směřují k tomu, abychom získali stabilitu a dobrý životní prostor. Motivů existuje několik, často se stává, že v nich člověk nemá jasno, ale i přesto chce, aby bylo po jeho.<sup>16</sup>

Očekávání se u obou pohlaví liší. Podle povahy člověka budou také rozdílná. Odráží se na nich naše zkušenosti z dětství a z rodiny. Podílí se na nich také kultura, zvyky a prostředí, ve kterém žijeme. Pokud očekávání partnerů do sebe zapadají, ať už jsou jakákoliv, vztah se vyvíjí slibně. Jestliže jsou očekávání v zásadě odlišné, nastává problém.<sup>17</sup>

## **1.2 Vliv rodičů na partnerské vztahy dětí**

Základním sociálním prostředím je rodina, která ovlivní každého člověka. To, co v rodině vidíme, máme tendenci opakovat. Opakujeme způsoby chování, i když se nám nelíbí. Pokud žijeme v rodině, která funguje, dostane se nám dobrého základu. Vnímáme role otce a matky, způsob jejich komunikace, jaké mají povinnosti a jak hospodaří.<sup>18</sup>

Vzorem dětí jsou rodiče. Pro syna je to otec a pro dceru matka. Pokud rodiče mají důstojné role a plní své funkce v rodině, dítě tuto roli může přijmout a ztotožnit se tak s rolí rodičem stejného pohlaví.<sup>19</sup>

Kvalita vztahu či manželství rodičů se odráží na formování romantických vztahů v adolescentním období dítěte.<sup>20</sup> Adolescent ve svých romantických vztazích může využívat vzorců jako jsou komunikace, partnerská opora, řešení problémů apod., které v dětství viděl u svých rodičů. Může také tyto modely odmítat s tím, že chce najít své vlastní. Existuje velká pravděpodobnost, že to, jak se chovají jeho rodiče, bude ovlivňovat i to, jakého si vybere partnera.<sup>21</sup>

Jestliže dítě vidí svého rodiče jako dobrého, hledá podobného partnera. Pokud jsou v rodině dítěte problémy a neshody rodičů, dítě může být s jejich chováním nespokojené a vyhledává partnera s opačným chováním. Např. dívka, která má otce alkoholika, bude při výběru partnera apelovat na jeho abstinenci. To může být dobrou

---

16 Srov. VENGLÁŘOVÁ, M. *Průvodce partnerským vztahem*. s. 20.

17 Srov. Tamtéž, s. 20.

18 Srov. Tamtéž, s. 27.

19 Srov. Tamtéž, s. 28.

20 Srov. GRAY, M. R., STEINBERG, L. cit. podle MACEK, P, LACINOVÁ, L. *Vztahy v dospívání*. s. 58.

21 Srov. MACEK, P, LACINOVÁ, L. *Vztahy v dospívání*. s. 58.

podmínkou pro vztah, ale přílišné soustředění se na jednu vlastnost může zastínit problémy z jiných oblastí.<sup>22</sup>

V rozvedené rodině chybí jeden z rodičů. Matka nebo otec často přebírají roli rodiče, který je postrádán a snaží se zastat jeho funkci. To pro rodinu není úplně typické. Stává se, že i přes snahu rodičů vzor opačného pohlaví dítěti chybí.<sup>23</sup>

Rozvod rodičů postihuje mladé lidi v období, kdy se snaží navazovat vztahy. Chybí jim model správného partnerského vztahu a po celý život mají problém s utvářením pevného partnerského vztahu.<sup>24</sup>

---

22 Srov. VENGLÁŘOVÁ, M. *Průvodce partnerským vztahem*. s. 28.

23 Srov. Tamtéž, s. 30.

24 Srov. DAVIES, PT, CUMMINGS, EM. cit. podle PAVLÁT, J. Dlouhodobé následky rozvodu pro děti. *Čes. a slov. Psychiat.*, 2011, roč. 107, č. 5, s 299.

## 2. Rodina

*„Člověk prý vynalezl rodinu, když zjistil, že nikomu se nedá věřit. Je to už velmi dávno, ale od té doby nikdo nic lepšího nevymyslel - ani postmoderní doba ne. Rodina je ideální krabičkou poslední záchrany, když přijdou těžké časy.“<sup>25</sup>*

Můžeme říci, že rodina začíná v okamžiku, kdy se rodičům narodí první dítě. Z manželů se tedy stávají rodiče. Je zde možnost, aby z tzv. minimální rodiny byla rodina větší. Za jednu z nejčastějších definic bychom mohli považovat tuto: *„Rodina je základní společenská jednotka tvořená dvojicí manželů (rodiči) a dětmi.“<sup>26</sup>* Často se k rodině připočítávali příbuzní a prarodiče. Toto naznačovalo, že rodiče a děti vytvářejí základní buňku rodiny.<sup>27</sup>

Pojem rodina můžeme charakterizovat jako malou společenskou skupinu, založenou dvěma dospělými osobami opačného pohlaví a jejich potomky. Je to první prostředí a zároveň výchovná instituce prvořadého významu, ve které se jedinec vyskytuje. Jde o společensky schválenou formu partnerských vztahů dvou rovnocenných, rovnoprávných a milujících se lidí, spojená pevným příbuzenským a pokrevním svazkem. Znakem takového svazku je intimní soužití v jedné domácnosti, v které její členové mezi sebou spolupracují, kooperují a navzájem si pomáhají.<sup>28</sup>

Vymezit jednoznačně pojem rodina není až tak jednoduché. Existuje na ni několik pohledů. Náhled sociologa se bude jednoznačně lišit od náhledu ze strany psychologa. Sociolog Možný v nejširším vymezení definuje rodinu jako *„institucionální zajištění lidské reprodukce, legitimní v dané společnosti“<sup>29</sup>*. Člověk dlouho vyžívá a to fyzicky i mentálně. K tomu, aby dokázal přežít, musí se dokázat zařadit do uspořádané společnosti. Je nutné, aby institucionálně pokryl reprodukci fyzickou, ale i reprodukci sociální způsobilosti. Rodina jako sociální instituce musí obsahovat prvek trvalosti.<sup>30</sup>

---

25 Cit. MOŽNÝ, I. *Česká společnost: nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*, s. 5.

26 Cit. KŘIVOHLAVÝ, J. *O šťastné rodině*, s. 5.

27 Srov. Tamtéž, s. 25.

28 Srov. TOMÁNEK, P. *Základy andragogiky a rodinnej výchovy pre sociálnych pracovníkov*, s. 73.

29 Cit. MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*, s. 99.

30 Srov. MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*, s. 99 .

Pokud mluvíme o rodině, máme tendenci ji představovat jako tzv. „úplnou nukleární rodinu“.<sup>31</sup> V tomto případě se jedná o rodinu, ve které je otec, matka a jejich děti. Ve většině případů tomu tak není. Podle odhadů je naše populace tvořena úplnou nukleární rodinou z třetiny rodin a pouze z pětiny všech domácností. Zbytek je tedy tvořen lidmi, kteří žijí sami nebo s dětmi bez partnera.<sup>32</sup>

## **2.1 Funkce rodiny**

Rodina jako každá jiná instituce ve společnosti plní své funkce. Podle Havlíka a Koří jsou to funkce biologická a reprodukční, emocionální, ekonomická, socializační a výchovná.<sup>33</sup> Tománek mezi základní funkce rodiny zařazuje ještě několik dalších funkcí. Podle něj jsou to tyto funkce:<sup>34</sup>

### **Biologicko -reprodukční funkce**

Rodí se v ní noví členové společnosti. Ti se rodí i mimo rodiny, protože existují sexuální vztahy, které jsou vytvářeny mimo rodinu. Přesto všechny společnosti motivují k tomu, aby její členi zakládali rodiny a vychovávali v nich svoje děti.

### **Ekonomická funkce**

Rodina je v ní jako samostatná hospodařící domácnost.

### **Socializační funkce**

Je to základní a prvotní socializační činitel v dětství a v mládí. Zprostředkovává přenos kultury společnosti z generace na generaci. Na kvalitě socializace v rodině závisí úspěch dětí v životě. Rodina jako socializační činitel působí na všechny své členy ve všech fázích socializace.

### **Emocionální funkce**

Poskytuje dětem i rodičům navzájem péči, ochranu a citovou oporu zejména při řešení složitých životních problémů.

### **Regulační funkce**

Každá společnost svým způsobem určuje jaké způsoby a hranice sexuálního chování jsou žádoucí. Předepisuje, kdo s kým může vstoupit do sexuálních vztahů. Existence takzvaného incestního tabu, zakázaný sexuální vztah mezi pokrevnými příbuznými, je v

---

31 Cit. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, s 84.

32 Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, s. 84.

33 Srov. HAVLÍK, R. a J. KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. s. 68.

34 Srov. TOMÁNEK, P. *Základy andragogiky a rodinnej výchovy pre sociálnych pracovníkov*, s. 73.

každé společnosti, ale v různých podobách.

### **Autoregulační funkce<sup>35</sup>**

Dítě v rodině získává poznatky a utvrzuje tak svou identitu. Pokud se dítě identifikuje se svými rodiči nebo sourozenci, zůstává i v dospělosti „věčným dítětem“. V tuto chvíli nastává velký problém.

### **Axiologická funkce**

Každá rodina má vytvořené své hodnoty, které preferuje, a ty se stávají předmětem jejich života.

### **Religiózní funkce**

Funkce, pomocí které aktivním způsobem rodiče působí na dítě prostřednictvím náboženských postojů, které vyznávají.

### **Výchovná funkce**

Vychovávat děti, aby si byly jisté všude, kde se budou pohybovat. Měly by být připraveny na své fungování ve společnosti ostatních dětí i dospělých.

### **Vzdělávací funkce**

Rodina působí jako první školou života. Zprostředkovává člověku prvotní informace, které jsou nezbytné pro jeho život. Tuto funkci přebírají z větší části školy, předškolní a mimoškolní zařízení.

### **Poradenská funkce<sup>36</sup>**

Rodiče i příbuzní slouží tím, že si navzájem dávají jisté rady, jestliže se člen rodiny na ně vyptává. V tomto případě by měla být zachována veškerá slušnost a pravidla etiky.

### **Profesní funkce**

Rodiče pomáhají svému dítěti s výběrem jeho budoucího povolání. Zohledňují možnosti, dovednosti a zručnost svého dítěte. Dítě směřují tak, aby svými schopnostmi dosáhlo adekvátního vzdělání.

### **Regenerační a odpočinková funkce<sup>37</sup>**

Jedná se o to, zda rodiče využívají volný čas strávený společně s dětmi. Mohou to být různé návštěvy památek, zábavných parků, zoo, přírody a mnoho dalších aktivit. Tato

35 Srov. PREVEDÁROVÁ, J. 1998. cit. podle TOMÁNEK, P. *Základy andragogiky a rodinnej výchovy pre sociálnych pracovníkov*, s. 77.

36 Srov. PREVEDÁROVÁ, J. 1998. cit. podle TOMÁNEK, P. *Základy andragogiky a rodinnej výchovy pre sociálnych pracovníkov*, s. 78.

37 Srov. Tamtéž, s. 78.

funkce bývá zanedbávána. Důvodem mohou být finanční nedostatky v rodině.

Naplnění funkcí spolu vzájemně úzce souvisí. V průběhu života rodiny mohou být souvislosti obtížnější a mění se v závislosti na vývoji společnosti. Místo rodiny v životě dítěte je nezastupitelné. Rodina je místem, kde se člověk formuje. Neplnění funkcí může znamenat dopad na socializaci jedince.<sup>38</sup>

## **2.2 Role otce a matky**

Podle Špaňhelové má každý člen v rodině svou roli a úlohu. Pro matku je základním úkolem, aby bezpodmínečně přijala své dítě. Základem přijetí je předpoklad pro správný osobnostní vývoj jedince. Matka mezi sebe a své dítě vnáší lásku, ochranu a jistotu. Společně komunikují o věcech příjemných i nepříjemných. Dítě již v kojeneckém období začíná napodobovat svou matku. Později se k tomu přidává přejímání názorů. Dítě je vnímavé i k chování své matky. Pozoruje, jak se jeho matka chová ke svému partnerovi. Pozorování je okamžikem, kdy dítě přejímá chování své matky jako vzor, který bude sloužit jako model, z kterého bude dítě vycházet v budoucnu ve svých partnerských vztazích.<sup>39</sup>

Matka je pro své dítě modelem ženy. Pokud je dítětem holčička, bude model její matky sloužit jako vzorec pro chování. Dítě bude přejímat chování v jeho očích kladné i záporné. Pokud je dítětem chlapeček, bude pro něj jeho matka sloužit jako vzor pro výběr své budoucí partnerky.<sup>40</sup>

Otec má za úkol věnovat svému dítěti dostatek času. Je nezbytné, aby dítě svého otce dostatečně poznalo a zažívalo s ním situace, které může prožít jenom s ním. Otec by měl věnovaný čas dítěti trávit aktivně. Otec je stejně tak jako matka pro dítě ochranou a příkladem.<sup>41</sup>

Pomáhá s technickými věcmi, které je schopný provádět a vysvětlovat lépe, než matka. Pro matku je otec také podporou a oporou stejně jako matka pro otce. Oba rodiče by měli být schopní domluvit se a být za jedno ohledně výchovy dítěte. Otec by neměl svým nevhodným chováním potlačovat důležitost role matky. Naopak by se měl snažit budovat vztahy v rodině.<sup>42</sup>

---

38 Srov. HAVLÍK, R. a J. KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. s. 68.

39 Srov. ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě a rozvod rodičů*. s. 17-21.

40 Srov. ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě a rozvod rodičů*. s. 17-21.

41 Srov. Tamtéž, s. 17-21

42 Srov. Tamtéž, s. 17-21

### 3. Manželství

Jedná se o společností schválenou formu vztahů mezi ženou a mužem. Jsou stanoveny práva a povinnosti k sobě navzájem, k dětem a příbuzným. Manželství je základní jednotkou společnosti.

V současnosti je manželství mezi ženou a mužem právně spojeno. Může vznikat pouze zákonem stanoveným způsobem a stejně tak i zanikat. Manželství může zaniknout několika způsoby a to smrtí některého z manželů, prohlášením jednoho z manželů za mrtvého, rozvodem a ve výjimečných případech může být manželství anulováno. Manželství vzniká na základě prohlášení muže a ženy před stanoveným orgánem státu, či orgánem církve nebo orgánem náboženského společenství. Musí být přítomni dva svědci. Muž a žena prohlašují, že do manželství vstupují dobrovolně a zároveň by navzájem měli znát svůj zdravotní stav.

Ze sociologického hlediska jde o nejrozšířenější formu společného žití mezi oběma pohlavími. V průběhu dějin procházelo manželství složitým vývojem. Jeho základním významem je uspokojení jak biologických, tak sociálních potřeb muže i ženy. Manželství můžeme považovat za jakousi základnu pro založení rodiny a ideální prostředí pro výchovu dětí.<sup>43</sup>

Podle Psychologického slovníku je manželství zákonem definovaného soužití ženy a muže, popřípadě několika partnerů. Manželství lze rozlišit na několik druhů. Většina z nich u nás není obvyklá, ale v jiných koutech světa se s nimi můžeme setkat. Mezi tyto druhy můžeme zařadit polyandrinní manželství (svazek ženy s více muži) či manželství polygynní (svazek muže s více ženami). U nás je uznáváno zákonem pouze manželství monogamní. Jedná se o svazek jednoho muže a jedné ženy.<sup>44</sup>

Hlavní úlohou manželství by mělo být založení rodiny společně s řádnou výchovou dětí. Dále se během společného života navzájem podporovat a pomáhat si. Přesto, že se klade důraz na založení rodiny a výchovu, uzavírají se manželství, kde figuruje něco docela jiného. Pro uzavření manželství nemusí být zcela jediným kritériem plazení a výchova dětí. Důvodem může být naplnění ekonomických zájmů či vzájemná sociální podpora, nebo psychologické a zdravotní důvody. Smysl či délka

---

43 Srov. MLČÁK, Z. *Výbrané kapitoly z psychologie manželství a rodiny*. s. 5

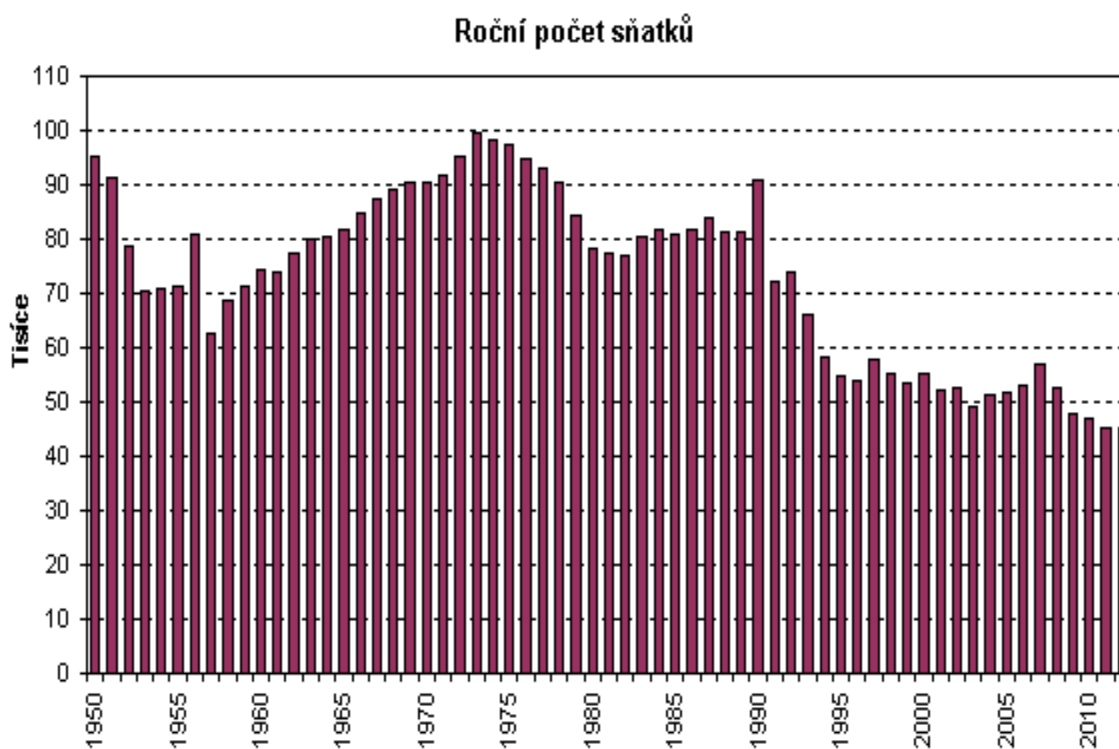
44 Srov. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. s. 300-301



trvání manželství se během času nepochybně mění.<sup>45</sup>

### 3.1 Sňatečnost v České republice

V České republice poprvé klesl roční počet sňatků pod 50 tisíc v roce 2003. Od roku 2004 se opět počet uzavřených manželství začal mírně zvyšovat. Výraznější nárůst nastal v roce 2007, kdy se uzavřelo o 4,3 tisíce sňatků více než v roce 2006. Roční nárůst byl dokonce větší než nárůst za období 2004 - 2006. V roce 2007 bylo celkem oddáno 57 157 párů, což bylo nejvíce za posledních deset let. V dalších letech začalo vstupovat do manželství stále méně lidí. V roce 2011 se uskutečnilo pouze 45 137 svateb. To je nejmenší počet od roku 1918. V dalším roce, tedy v roce 2012 se počet mírně zvýšil. Počet stoupl na 45 206 svateb.<sup>46</sup>



Graf 2 – Roční počet sňatků

45 Srov. Občanský zákoník. *Uzavření manželství podle nové úpravy rodinného práva* [online]. 2015, aktualizováno dne: 3.7.2013 [cit. 20. března 2015]. Dostupné z: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/media/uzavreni-manzelstvi-podle-nove-upravy-rodinneho-prava/>>.

46 Srov. Český statistický úřad. Sňatečnost. [online]. [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <[https://www.czso.cz/documents/10180/20554223/130069-14\\_2.pdf/d401d701-30f0-4372-8f0b-29f64b8c6458?version=1.0](https://www.czso.cz/documents/10180/20554223/130069-14_2.pdf/d401d701-30f0-4372-8f0b-29f64b8c6458?version=1.0)>.

V roce 2013 bylo uzavřeno na území České republiky 43 499 sňatků, což je o 1707 méně než v předchozím roce 2012. V tomto roce byla i nižší úroveň sňatečnosti svobodných i rozvedených mužů a žen. Po roční stagnaci opět pokračoval trend snižujícího se počtu manželství. Pokles sňatečnosti byl odrazem odkládání sňatků do vyššího věku. Intenzita se hlavně snížila ve věkové kategorii do 25 let. V tomto věku zůstává 94,9 % mužů a 87,5 % žen. V roce 2003 to bylo 87,8 % a 73,9 %. U mužů v kategorii 25 - 29 let sňatečnost také klesá. U žen v této kategorii byla zaznamenána největší intenzita, která se však také snižuje. Před deseti lety vstupovalo nejvíce svobodných žen do manželství ve věku 26 let. V roce 2013 to bylo v 28 letech. U mužů nastal posun z 28 let na 30 let. Podle statistik nejsou stále odkládané sňatky do pozdějšího věku plně a dostatečně kompenzovány a celková úroveň sňatečnosti se neustále snižuje.<sup>47</sup>

---

47 Srov. *Český statistický úřad*. Sňatečnost. [online]. [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: [https://www.czso.cz/documents/10180/20554223/130069-14\\_2.pdf/d401d701-30f0-4372-8f0b-29f64b8c6458?version=1.0](https://www.czso.cz/documents/10180/20554223/130069-14_2.pdf/d401d701-30f0-4372-8f0b-29f64b8c6458?version=1.0) >.

## 4. Rozvod

*„Někdy přijde ve vztahu chvíle, kdy přes všechnu upřímnou snahu vyřešit neshody a obnovit společnou minulost už nic jiného než trápení nezbyvá a krása světa jen krutě kontrastuje s vaším bolestným zápasem.“<sup>48</sup>*

David Viscott

Rozvod je formálně právním ukončením manželského svazku dvou jedinců, kde nebylo jiné cesty k vyřešení problému, kterým rodina procházela. Dalo by se předpokládat, že rozvod by měl vyřešit situaci v rodině a nastane tak klid a duševní rovnováha. To je ale velice malá pravděpodobnost a tato situace nastává velmi zřídka. S ukončením manželství často nastupují nové problémy, které jsou středem zájmu a řešení. Problémy se nejčastěji týkají dětí. Rodiče řeší, co s nimi dál bude, komu budou svěřeny do péče a jak se druhý rodič bude podílet na výchově či jak se bude s dětmi stýkat. Kromě dětí se řeší i majetkové vyrovnání. Komplikace nastávají i v řešení bytových problémů.

Všechny tyto podněty, které jsou způsobeny rozvodem, mohou být negativní, ale i pozitivní. V první řadě je to zátěžová situace pro rodiče i jejich děti.<sup>49</sup>

Matějček a Dytrych popisují ve své knize *Děti, rodina a stres* tři stádia rozvodu:

**Manželský (rodinný) nesoulad** - Nastává u manželů, pokud se objevují v jejich vztahu spory, které nejsou schopni sami vyřešit. Tento stav je poměrně častý a jen v několika případech se přesouvá do dalšího stádia.

**Manželský (rodinný) rozvrat** - V tomto stádiu je často narušena jedna z rodinných funkcí (výchovná, ekonomická, emoční). Stav může být akutní nebo dlouhodobý. Může dospět až k rozvodu.

**Rozvod** - Je posledním řešením manželského rozvratu. Jedná se o formálně právní ukončení manželství. Dochází k němu v rozvodovém řízení po podání žádosti o rozvod. Tento proces není pouze problémem rodinným, protože je řízen úředními institucemi.<sup>50</sup>

---

48 Cit. VISCOTT, D. cit. podle COLOROSOVÁ, B., *Krizové situace v rodině*, s. 95.

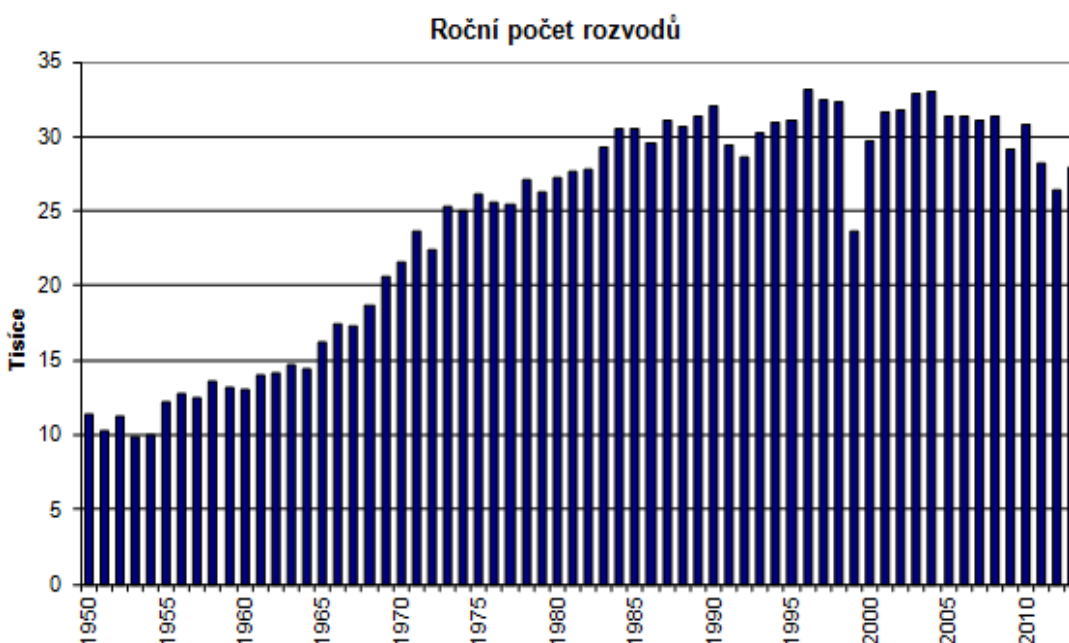
49 Srov. MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. s. 31.

50 Srov. MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres: [vybrané kapitoly z prevence psychické zátěže u dětí]*. s. 133-134.

#### 4.1 Rozvodovost v České republice

Rozvodovost procházela během dvacátého století velkým vývojem. Za tzv. první československé republiky kolísala rozvodovost mezi 5 - 8 %. Ve třicátých se ukazatel zvyšuje na 10 %. Rozvodovost začala značně stoupat až v druhé půli dvacátého století. Během 50. let bylo rozvedeno přibližně 10 000 manželství za rok. Úhrnná rozvodovost se tedy pohybovala kolem 10 %. V roce 1990 se toto číslo zvyšuje na 40 %. Rozvodů výrazně nepřibývá, ale snižuje se počet sňatků. To má za důsledek, že se zvyšuje relativní ukazatel rozvodovosti.<sup>51</sup>

V roce 2013 se v České republice rozvedlo 27 895 manželství, to je o 1 500 více než tomu bylo v roce 2012. Je třeba dodat, že naopak v letech 2001 - 2008 bylo rozvodů více, a to až o 3 - 5 tisíc. Od roku 2011 končí 45 - 50 % manželství rozvodem.<sup>52</sup>



Graf 2 – Roční počet rozvodů

Výrazný pokles rozvodů v roce 1999 byl způsoben legislativními změnami v zákoně č. 91/1998 Sb. Byly upraveny podmínky rozvodu manželství s nezletilými dětmi.<sup>53</sup>

51 Srov. FUČÍK, P. *Rozvod a změny reprodukčních strategií*. s. 30.

52 Srov. Český statistický úřad. Rozvodovost. [online]. [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/rozvodovost>> .

53 Srov. Český statistický úřad. Rozvodovost. [online]. [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/rozvodovost>> .

Možný ve své knize uvádí, že rozvody hrozí hlavně na začátku manželství a zejména mladým manželstvím. Ročně se rozvedou tři ženy ze sta ve věku 20 - 24 let. Dvě ve věku 30 - 34 let a ve věku 40 - 44 let už jen o trochu více než jedna. Návrh na rozvod je až ve dvou třetinách podán ze strany ženy.<sup>54</sup>

Rozvádějí se i manželství po několika letech trvání. Rozvedlo se 10 % manželství, která trvala dvacet pět let a více. Téměř pětina jsou rozvody manželství starších dvaceti let. Průměrnou dobou rozvedeného manželství u nás je dvanáct let.<sup>55</sup>

V roce 2013 bylo 57,1 % rozvedených manželství s nezletilými dětmi. V průběhu posledních let se tento počet postupně snížil. V roce 2003 bylo 63,4 % rozvedených manželů s nezletilými dětmi a v roce 1993 jich bylo 72,0 %. Snížení je hlavně způsobeno vzhledem k nízké plodnosti za poslední desetiletí a také kvůli vyššímu zastoupení rozvodů déletrvajících manželství, kdy v rodinách děti již dosahují dospělosti a tím pádem se zastoupení nezletilých snižuje. Podle průměrů stabilně připadá na jedno rozvádějící se manželství s nezletilými dětmi 1,5 dítěte.

Statistiky rozvodů podle vzdělání jsou od roku 2005 ovlivněny skutečností, kdy je tento údaj sbírán dobrovolně. V roce 2013 uvedlo své vzdělání přes 47 % všech snoubenců. Z dostupných informací můžeme vyvodit, že úroveň dokončeného vzdělání diferencuje počet opakujících se rozvodů. Nejvíce rozvodů s vyšším pořadím je u žen i mužů se základním vzděláním.<sup>56</sup>

## **4.2 Příčiny rozvodu**

Česká republika se vyznačuje poměrně velkým počtem rozvodů. Z tohoto důvodu se již dříve zkoumalo, jaké příčiny stojí za vysokou rozvodovostí. V minulých letech se tomu přisuzoval nízký věk snoubenců, kteří se rozhodli vstoupit do manželství. Jejich mládí mělo vysvětlovat emoční a sociální nepřipravenost na novou životní roli. Dále vysokou zaměstnaností žen a vynuceným těhotenstvím.<sup>57</sup>

Ukázalo se, že důvody udávané ženou a mužem jsou rozdílné. Lze ale říci, že mezi nejčastěji udávanými důvody jak mužem, tak ženou, jsou rozdílnosti povah manželů, dále nevěra a mimomanželské známosti partnerů. Jako jeden z poměrně

54 Srov. MOŽNÝ, I. *Česká společnost: nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. s. 44.

55 Srov. MOŽNÝ, I. *Česká společnost: nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. s. 45.

56 Srov. *Český statistický úřad*. Rozvodovost. [online]. [cit. 2015-02-11]. Dostupné z:

<<https://www.czso.cz/csu/czso/rozvodovost>> .

57 Srov. MATĚJČEK, Z. DYTRYCH, Z. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. s. 30

častých důvodu je také uváděn dopředu neuvážený sňatek. Ženy uvádějí i alkoholismus svého muže a jeho nedostatečný zájem o rodinu. „Z ostatních příčin, které jsou soudy sledovány, se ještě objevují zlé nakládání, odsouzení pro trestný čin, zdravotní důvody, sexuální neshody, vzájemné odcizení, neudržitelná bytová situace, společné bydlení s rodiči, finanční problémy a jiné blíže neurčené důvody.“<sup>58</sup>

Muži často uvádí důvody, které poukazují spíše na vzájemné neshody, zatímco ženy hlavně poukazují na vinu partnera.<sup>59</sup>

Podle českého statistického úřadu jsou příčiny rozvratu manželství z 90 % obecného charakteru. Konkrétní příčiny se objevují zřídka. Nejčastěji formulovanou příčinou byla nevěra (903 příčin ze strany muže a 672 na straně ženy).<sup>60</sup>

### **4.3 Reakce dětí na rozvod a jeho dopady**

Děti nerozhodují o tom, zda se rodiče rozvedou. Nemají tedy žádnou kontrolu nad tím, co se s nimi bude dít během rozvodu a po něm. Nemůžeme od nich očekávat, že když nastane rozvod, budou se tvářit, jako by se nic nestalo. Každý rozvod se od sebe něčím liší. To, jaké bude mít rozvod dopady na dítě, závisí na jeho rodičích, zejména na jejich rozumu, vyspělosti, vůli a věku. Svou roli hraje i věk, pohlaví dítěte a jeho emocionální a psychická vyspělost.<sup>61</sup>

Je těžké jednoznačně říci, jaká bude reakce dětí na rozvod. Každé dítě to může vnímat odlišně. Některé děti se rozpláčou, a jiné budou v šoku a neuroní ani slzu. Děti se s velkou pravděpodobností budou na své rodiče zlobit a je možné, že budou chtít být o samotě. Rodiče by jim měli nechat prostor a dát jim najevo, že za nimi kdykoliv mohou přijít. Rodiče by měli být připraveni, že se děti také mohou vyptávat, proto by měli být ochotni svým dětem na jejich otázky odpovědět.

---

58 Cit. MATĚJČEK, Z. DYTRYCH, Z. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. s. 30

59 Srov. Tamtéž, s. 30

60 Srov. Český statistický úřad. Rozvodovost. [online]. [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/rozvodovost>> .

61 Srov. COLOROSOVÁ, B. *Krizové situace v rodině: jak pomoci dětem překonat smrt blízkého člověka, nemoc, rozvod a traumata adopce*. s. 95

Colorosová ve své knize uvádí, že děti nejčastěji zareagují těmito otázkami:

Kde budeme bydlet?

Kde bude bydlet máma? A táta?

U koho budu v bezpečí?

Budu chodit do stejné školy?

Kdo si nechá psa?

Budeme se vídat s dědou a s babičkou?

Budeme chudí?

Kdo se o mě bude starat, když budu nemocná?

Kdo mě bude vozit na hodiny klavíru?

Kdy uvidím mámu (tátu)?

Kdo mi bude podepisovat omluvenky?<sup>62</sup>

Pocity dětí se mohou značně lišit od pocitů dospělých. Pro děti neznamená rozvod konec manželství, ale rozpad celé rodiny. Na to některé děti reagují zoufalstvím. Svému okolí lžou a snaží se přesvědčit samy sebe, že rodiče změní názor a vše bude jako za starých časů. Často obviňují celé své okolí a hlavně rodiče. Většinou se zhoršují školní výsledky. Pokud se rodiče doma stále hádají, může se k tomu přidat agrese dětí a stávají se tak celkově nepřátelskými. Z ničeho nemají radost.<sup>63</sup>

Dalším znakem je hluboký zármutek dětí. Ke všemu jsou skeptické a nic jim nedělá radost. Některé děti se snaží být svým rodičům co nejvíce nápomocné. Jiné se pokouší své rodiče opět dát dohromady. Mají pocity, že kdyby se zranily nebo onemocněly, rodiče by to opět přimělo k tomu, aby se sblížili.<sup>64</sup>

Pokud děti prožívají smutek, je dobré s nimi o jejich pocitech mluvit a vnímat, co říkají. Když jsou pocity dětí zlehčovány nebo popírány, ukrývají si je uvnitř sebe, kde se s největší pravděpodobností budou pocity hromadit. Poté se děti stávají uzavřenými a bojí se vyjadřovat své pocity. Postupně se naučí i to, že budou skrývat svůj strach, bolest i emoce jako je lítost a zlost. Je to z toho důvodu, že tyto emoce narušují vzájemný citový vztah s rodiči. Děti se stávají nedůvěřivými k ostatním a mají

---

62 Srov. COLOROSOVÁ, B. *Krizové situace v rodině: jak pomoci dětem překonat smrt blízkého člověka, nemoc, rozvod a traumata adopce*. s. 98

63 Srov. Tamtéž, s. 98

64 Srov. Tamtéž, s. 98

tendence s nimi manipulovat. Děti se naučí své emoce předstírat, aby potěšily své rodiče. Se svými reálnými pocity a emocemi se děti musí však vyrovnávat o samotě. Nakonec děti přemáhá zlost a křivda. Mají pocit, že se o ně nikdo nestará a že je nikdo neposlouchá. Tímto způsobem se z dítěte může stát přehnaně samostatný člověk. Takové lidi se vyhýbají citové blízkosti a intimitě. Opakem toho může z dítěte vyrůst až přehnaně citově závislý člověk. Lidé tohoto typu neustále hledají někoho, kdo jim bude dávat pocity lásky a bezpečí. Každý z nás prožívá trápení po svém. Děti by měly vědět, že některé pocity mají s rodiči společné a tím pádem je v pořádku, když je vyjadřují.<sup>65</sup>

Špaňhelová ve své knize uvádí reakce dětí na rozvod. Mezi ně zařazuje lež. Lži se dítě snaží hlavně na sebe upozornit. Děti chtějí, aby se druhý člověk (rodič) o lži dozvěděl. Vybízí ho tak k reakci, ale zprvu si neuvědomuje, že reakce bude negativní. Děti mohou také reagovat tak, že se čas od času pokusí o nějakou drobnou krádež. Opět je to volání, kdy se snaží děti během sporů rodičů na sebe upozornit. Často se stává, že se u dětí objevují noční děsy a můry. Rozdílem mezi noční můrou a nočním děsem je, že noční můru dokáže dítě popsat a je tedy probuzené. U nočního děsu se děti obtížněji uklidňují. Nepamatují si, co se jim zdálo. Jedná se o hlubší a intenzivní prožitek. Někteří rodiče si u svých dětí všimají lhostejnosti. Děti vypadají, jako kdyby se jich situace v rodině vůbec netýkala. Je to tím, že děti si s těmito problémy neví rady. Může to být způsobeno nízkou všímavostí dětí, nebo v rodině nebyli zvyklí projevovat až tak velký zájem jeden o druhého. Do určité míry může být toto chování jako obranou pózou dětí. Nechce být součástí toho, co se v rodině děje. Některé děti jednají ve zkratu, a proto se třeba při nějaké hádce rozhodnou pro útěk z domova. V tomto případě lze říci, že si děti nic neplánovaly a jsou i takové případy, kdy si děti postupně schovávají jídlo a balí si své věci a připravují vše na útěk. Reagují na to, že nechtějí být nadále součástí situace, která doma nastala. Může se jednat o reakci vědomou i nevědomou. Děti také utíkají z důvodu, aby si jich rodiče opět všimli.<sup>66</sup>

Některé děti si dávají za vinu, že se rodiče rozvádějí. Po rozvodu se některé děti stávají více zamlklými. Vnitřně přemýšlí o sporech mezi rodiči. Některé reagují tak, že si najednou více stěžují na zdravotní problémy. Najednou je bolí hlava, břicho, mají

---

65 Srov. COLOROSOVÁ, B. *Krizové situace v rodině: jak pomoci dětem překonat smrt blízkého člověka, nemoc, rozvod a traumata adopce*. s. 98

66 Srov. ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě a rozvod rodičů*. s. 46-67



pocity na zvracení. Po vyšetření lékařem jsou ale výsledky negativní. Somatické prvky se objevují ve chvíli, kdy se rodiče třeba pohádali. Některé děti trpí nechutenstvím ze stresu. Odmítají potravu, nebo ji chtějí konzumovat o samotě. V horších případech to vyústí k mentální anorexii.<sup>67</sup>

Někdy děti reaguje koktáním. Je to projev, kdy děti o sobě dávají vědět, že mají v sobě emoce, se kterými se neumí poprat. Jelikož děti většinou přihlížejí k tomu, jak se jejich rodiče hádají, jsou vystavovány stresu a strachu. U některých tento strach způsobuje pomočování. Pomočí se rovnou před rodičem nebo ve chvíli, kdy se jednoduše bojí. Reagují na něco, co si nedovedou samy vysvětlit. Z tohoto stresu se zhoršují dětem školní výsledky, protože se nedokáží koncentrovat. Přístup spolužáků se k nim může náhle změnit. Děti se stávají terčem posměchu. Mají snížené sebevědomí, nevěří si, jsou zamlklé, straní se a s tím souvisí i zhoršení vztahů se zmiňovanými spolužáky a kamarády.<sup>68</sup>

Někteří rodiče se snaží vykompenzovat dětem rozvod tím, že si je kupují, je jim vše dovolené, neznají hranice. Jsou v podstatě rozmazlovány. V období, kdy se v rodině stupňují hádky, mohou být děti sprosté a více nadávat, a to vůči rodičům nebo slabším. Stupňuje se agresivita k ostatním i vůči sobě samému. Opakem jsou děti, které se snaží být více klidné, umírněné, poslušné a pořádkumilovné. Myslí si, že pokud zaujmou takový postoj, dokážou situaci v rodině zlepšit. Některé celou situaci doma absolutně popírají. Na otázky od ostatních ohledně jeho rodiny odpovídají vždy s úsměvem. Tím se snaží odprostit od faktu, že se něco děje. Nechtějí, aby jim toto trable způsobovalo bolest.<sup>69</sup>

Z hlediska věku a vývoje dítěte je vnímání rozvodu odlišné. Dítě na něj reaguje již od jeho prvopočátku, kdy se vyvíjejí v těle matky.

### **Nenarozené dítě**

Dítě je součástí matky a vnímá tak její pocity. Těmi může být dítě neklidné a neustále se v břiše pohybovat nebo se naopak nemusí skoro vůbec pohybovat.<sup>70</sup>

### **Kojenec**

V tomto období děti vnímají své okolí a s tím i náladu, která v jejich blízkosti

---

67 Srov. ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě a rozvod rodičů*. s. 46-67

68 Srov. Tamtéž, s. 46-67

69 Srov. Tamtéž, s. 46-67

70 Srov. COLOROSOVÁ, B. *Krizové situace v rodině: jak pomoci dětem překonat smrt blízkého člověka, nemoc, rozvod a traumata adopte*. s. 108.

momentálně je. Na ztrátu jednoho z rodičů reagují pláčem a vztekem. Děti mohou mít problémy se spánkem. Nedaří se jim dobře spát, nebo mohou prospat většinu času. Kojenci mohou mít problémy se stravou a s nimi spojené zažívací potíže.<sup>71</sup>

### **Batole**

Batolata rozumí více slovům, než kolik jich umí říci. Jsou naštvaná a zklamaná. Mohou trpět záchvaty vzteku a nechtějí spolupracovat. Často se stává, že se jejich emocionální vývoj a vývoj fyzických dovedností zpozdí nebo posune zpátky. Uvědomují si, že jeden z rodičů s ním nežije, ale nedokáže pochopit proč. V tomto období potřebují mít děti pocit jistoty a předvídatelné prostředí.<sup>72</sup>

### **Předškolní věk**

V tomto věku mají děti stále problém rozlišit, kde žije jejich otec nebo matka. Ztrátu prožívají velice silně. Trápí je, že spolu rodiče nežijí. Dokáží vyjádřit své emoce, ale ne tak dobře, aby je popsaly slovy. Své pocity často skrývají tím, že jsou více agresivní. Může se objevit cucání palce, noční pomočování a vyprávění příběhů, jak je jeho rodina opět pohromadě.<sup>73</sup>

### **Dítě 5 - 9 let**

Děti v tomto věkovém období zkouší autoritu svých rodičů. Když nastane rozvod, děti to v tomto směru akorát podpoří. Mají na své rodiče vztek a vybíjí si ho na rodiči se kterým zrovna tráví čas. Obviňují ho, že jsou kvůli němu nešťastní, ale zároveň jim záleží na pohodě rodičů. Začínají chápat, že už se rodiče nemilují a nevrátí se k sobě. Jsou schopny vyjadřovat své obavy. Někdy se snaží vše popřít, aby zapomněly na to, jak je to vše moc trápí. Mohou se výrazně zhoršit školní výsledky.<sup>74</sup>

### **Dítě 10 - 12 let**

V tomto období chtějí být děti nezávislí. Mají se sebou mnoho starostí ohledně jejich zájmů a společenských činností. Jsou schopné pochopit rozvod, ale smíří se s ním jen zřídka. Stává se, že zaujmou pozici za chybějícího rodiče. Pomáhají tak tomu, s kým žijí, vyrovnat se s touto situací. Tímto děti odkládají svůj zármutek na pozdější dobu, kdy se k němu vrací. Teď jsou tu hlavně pro jednoho z rodičů. Některé děti se mohou za rozvod svých rodičů stydět. Přidávají se k tomu somatické projevy (bolesti hlavy

---

71 Srov. COLOROSOVÁ, B. *Krizové situace v rodině: jak pomoci dětem překonat smrt blízkého člověka, nemoc, rozvod a traumata adopce*. s. 108.

72 Srov. Tamtéž, s. 109

73 Srov. Tamtéž, s. 110

74 Srov. Tamtéž, s. 112

a žaludku, nespavost).<sup>75</sup>

### **Dospívající**

Po desátém roku života začínají děti opouštět dětské období. Stávají se z nich osobnosti s hodnotami a s vlastní identitou. Rozvod dokáží pochopit, ale neradi se s ním zabývají. Středem zájmu jsou jejich starosti. Jsou plní emocí, které se v nich bouří, přesto je před svými rodiči nechtějí ventilovat a svěřují se raději svým přátelům. Chtějí být nezávislí. Svůj čas raději tráví s přáteli než s rodinou. Mohou trpět depresemi a být uzavření. Některé z nich řeší své problémy jídlem, alkoholem a drogami. Mohou se dostat do konfliktu se zákonem. K partnerským vztahům se staví cynicky. Jsou schopni se zapřísáhnout, že si v životě nikoho nevezmou. Svě rodiče nechtějí opouštět. Drží hlavně s jedním z rodičů. S tím, kdo rozvodem více trpí. Mohou mít pocit, že je toho na ně příliš. Cítí se vyčerpaně z odpovědnosti za své sourozence, domácnost a rodiče. Toto se někdy mohou snažit vyřešit tím, že se pokouší postavit na vlastní nohy a začnou bydlet se svým protějškem.<sup>76</sup>

#### **4.4 Dlouhodobé následky rozvodu**

Pokud se chceme zaměřit na dlouhodobé následky rozvodu, marně bychom hledali. Na našem území je těžké najít takové informace. Naše písemnictví tyto práce postrádá. Ve světě lze takové práce vyhledat. Je jich ale podstatně méně, než prací vypracovaných na téma krátkodobé důsledky rozvodu. Existuje pouze všeobecné povědomí o tom, jaké dlouhodobé důsledky s sebou nese rozvod, ale systematické studie jsou pořád postrádány.<sup>77</sup>

Amato a Keith pomocí své studie zjistili, že lidé z rozvedených rodin častěji vlastní méně majetku a mají nižší příjem.<sup>78</sup> To se odvíjí z nižšího stupně vzdělání. Podle dalších studií dosahují slabších socioekonomických výsledků než lidé, kteří vyrůstali v úplné rodině. Tím je myšlena častá nezaměstnanost, pobírání sociálních dávek a nedokončené vzdělání.<sup>79</sup> Harmonický vztah rodičů je předpokladem pro dobrou

---

75 Srov. COLOROSOVÁ, B. *Krizové situace v rodině: jak pomoci dětem překonat smrt blízkého člověka, nemoc, rozvod a traumata adopce*. s.113

76 Srov. COLOROSOVÁ, B. *Krizové situace v rodině: jak pomoci dětem překonat smrt blízkého člověka, nemoc, rozvod a traumata adopce*. s. 114-115

77 Srov. PAVLÁT, J. Dlouhodobé následky rozvodu pro děti. *Čes. a slov. Psychiatr.* 2011, roč. 107, č. 5, s. 297.

78 Srov. AMATO, PR, KEITH, B. cit. podle PAVLÁT, J. Dlouhodobé následky rozvodu pro děti. *Čes. a slov. Psychiat.*, 2011, roč. 107, č. 5, s 298.

79 Srov. AMATO, PR, BOOTH, A. cit. podle PAVLÁT, J. Dlouhodobé následky rozvodu pro děti. *Čes. a slov. Psychiat.*, 2011, roč. 107, č. 5, s 298.

prosperitu dítěte v jeho budoucím životě.<sup>80</sup>

Amatova metaanalýza prokázala, že dospělí lidé pocházející z rozvedených rodin vykazují známky menší míry životní pohody a prosperity.<sup>81</sup> V průměru žijí o čtyři roky méně než lidé z úplných rodin. To může být způsobeno tím, že žijí méně zdravěji.<sup>82</sup> Je u nich nižší pravděpodobnost, že budou žít v harmonickém manželství. Mohou mít oslabené vztahy s rodiči, nejčastěji s otcem.<sup>83</sup>

Ženy pocházející z rozvedených rodin mají častěji psychické problémy a problémy ve vztazích. U obou pohlaví byla zjištěna vyšší míra rizikového chování a negativních životních událostí, jako jsou častější rozvody. Rozvod je stres, který vyvolává negativní události. Ty přesahují až do dospělosti.<sup>84</sup>

U mužů se můžeme setkat s problémem při projevování emocí, což ohrožuje jejich intimní vztahy i manželství. Mnoho z nich se bojí intimity a své vztahy odkládají.<sup>85</sup>

Lidé z neúplných rodin jsou více úzkostní, méně průbojní a nemají velké sebevědomí. Podle studií nastupuje puberta u dívek dříve a jsou tak častěji sexuálně aktivní. Mají více sexuálních partnerů a bývají předčasně těhotné.<sup>86</sup>

Další studie poukazuje na to, že pokud oba dva manželé pocházejí z rozvedených rodin, s největší pravděpodobností jejich manželství skončí stejně, jako manželství jejich rodičů. Jejich chování je takové, že se nesnaží vztah stmelit, spíše ho rozbíjí. Dělá jim problém kontrolovat svůj hněv, jsou žárliví, o problémech nechtějí komunikovat a bývají nevěrní.<sup>87</sup>

Je třeba dodat, že toto neplatí pro každého z rozvedené rodiny. V některých případech může rozvod rodičů pomoci jedinci k tomu, aby se stal úspěšným a zvýšil

---

80 Srov. BARNETT RC, MARSAL NL, PLECK JH. cit. podle PAVLÁT, J. Dlouhodobé následky rozvodu pro děti. *Čes. a slov. Psychiat.*, 2011, roč. 107, č. 5, s 298.

81 Srov. AMATO, PR. cit. podle PAVLÁT, J. Dlouhodobé následky rozvodu pro děti. *Čes. a slov. Psychiat.*, 2011, roč. 107, č. 5, s 298.

82 Srov. TUCKER, JS, FRIEDMAN, HS, SCHWARTZ, JE, cit. podle PAVLÁT, J. Dlouhodobé následky rozvodu pro děti. *Čes. a slov. Psychiat.*, 2011, roč. 107, č. 5, s 298.

83 Srov. BARNETT, RC, MARSAL, NL, PLECK, JH. cit. podle PAVLÁT, J. Dlouhodobé následky rozvodu pro děti. *Čes. a slov. Psychiat.*, 2011, roč. 107, č. 5, s 298.

84 Srov. EAST, L, JACKSON, D, O'BRIEN, L. cit. podle PAVLÁT, J. Dlouhodobé následky rozvodu pro děti. *Čes. a slov. Psychiat.*, 2011, roč. 107, č. 5, s 298.

85 Srov. BARBER, N. cit. podle PAVLÁT, J. Dlouhodobé následky rozvodu pro děti. *Čes. a slov. Psychiat.*, 2011, roč. 107, č. 5, s 298.

86 Srov. HETHERINGTON, EM. cit. podle PAVLÁT, J. Dlouhodobé následky rozvodu pro děti. *Čes. a slov. Psychiat.*, 2011, roč. 107, č. 5, s 299.

87 Srov. BUMPASS, LL, MARTIN, TC, SWEET, JA. cit. podle PAVLÁT, J. Dlouhodobé následky rozvodu pro děti. *Čes. a slov. Psychiat.*, 2011, roč. 107, č. 5, s 299.

svůj osobnostní růst.<sup>88</sup> Děti pocházející z úplných rodin v dospělosti vykazují nižší úroveň prosperity než průměrné dítě z rozvedené rodiny, a to až v 42 %. Nelze říci, že úplná rodina zaručí dobrou budoucnost dítěte a naopak, že rozvedená rodina připraví dítěti špatnou budoucnost. Negativní důsledky rozvodu jsou v průměru mírné, ale i tak zasahují dětem do života a ovlivňují ho.<sup>89</sup>

---

88 Srov. TUCKER, JS, FRIEDMAN, HS, SCHWARTZ, JE, cit. podle PAVLÁT, J. Dlouhodobé následky rozvodu pro děti. *Čes. a slov. Psychiat.*, 2011, roč. 107, č. 5, s 299.

89 Srov. AMATO, PR. cit. podle PAVLÁT, J. *Čes. a slov. Psychiat.*, 2011, roč. 107, č. 5, s 299.

## **5. Výzkumná část**

Tento výzkum jsem se rozhodla provést na základě faktu, že sama pocházím z neúplné rodiny a většina mých přátel taktéž zažila rozpad svých rodin. Z výsledků mého výzkumu si čtenář může odnést poznatky z oblasti prožívání rozvodu respondentů a po něm. Jaké byly příčiny rozvodu z jejich pohledu. Jak na tuto problematiku sami nahlíží a jaké jsou jejich postoje k manželství a partnerským vztahům. Zajímalo mě, zda jsou lidé z rozvedených rodin touto zkušeností nějakým způsobem ovlivněni v současném životě.

### **5.1 Cíl výzkumu**

Cílem mého výzkumu je pokusit se zachytit jaké bylo prožívání dětí během rozvodu a po něm. Dalším cílem je zjistit, zda rozvod rodičů ovlivnil postoje k partnerství a manželství. Během rozhovorů s respondenty jsem se také zaměřovala na vztahy s rodiči po rozvodu. V oblasti partnerských vztahů jsem se snažila najít spojitosti s rozvodem při výběru partnera, a to podle toho jaké typy partnerů si vybírají, zda se vyhýbají typům, které se podobají rodičům, nebo naopak zda je vyhledávají a chtějí mít partnera, který by jim nahrazoval chybějícího rodiče. Dále jsem se zaměřila na to, co pro ně znamená rozvod a jak se k němu staví.

### **5.2 Výzkumný vzorek**

Výzkumný vzorek tvoří čtyři respondenti, dvě ženy a dva muži žijící v Jihočeském kraji, ve věkovém rozmezí 26-30 let. Kritériem pro výběr respondentů do výzkumu byl věk, ve kterém prožívali rozvod rodičů. Ten jsem stanovila do věkové hranice 15 let. Současný věk pro výběr nebyl limitován, podmínkou byla pouze plnoletost respondenta. Důležité bylo, aby byla určitý časový odstup od rozvodu rodičů, minimálně tedy tři roky, a to z důvodu toho, aby si respondent za tento čas stihl vytvořit určité postoje a názory na tuto zkušenost, dokázal se na ně podívat s odstupem času a nebyly tak ovlivněny příliš „čerstvými“ emocemi. Vzhledem k tomu, že od tohoto věku má člověk již určité zkušenosti s partnerskými vztahy, nebo nad nimi začíná uvažovat. Projevují se také postoje k nim a k manželství, které již od tohoto věku mohou uzavírat. V tomto věku by se mohly projevit zkušenosti z prožitého rozvodu

rodičů z dětství, a to v oblasti výběru partnera.

Respondenty jsem oslovila pomocí SMS a sociální sítě Facebook. Nejprve jsem je seznámila s mými záměry, a jakým způsobem bude probíhat výzkum. V případě, že jsem respondenty osobně neznala, představila jsem se jim a oznámila, kdo mi je doporučil k výzkumu. Ochotně jsem jim odpovídala na všechny jejich otázky. Po vzájemné dohodě a souhlasu jsme se individuálně domluvili na schůzkách, které se konaly v kavárně a také doma u respondenta. Respondenty jsem většinou již znala, nebo se jednalo o lidi z mého okolí, kteří mi byli doporučeni mými blízkými přáteli.

### ***5.3 Etické aspekty***

Všichni účastníci výzkumu se mnou spolupracovali dobrovolně a byli obeznámeni s tím, k čemu získané informace slouží. Všichni souhlasili s tím, že tyto informace mohou být použity a uvedeny ve své bakalářské práci. Během výzkumu jsem se ke všem respondentům snažila chovat taktně a respektovat jejich přání. Některé údaje jsou změněné, aby znemožnily identifikaci respondentů.

### ***5.4 Metoda sběru dat***

Jelikož se hlavně snažím zjistit, jak respondenti prožívali rozvod svých rodičů, jaké to v nich vyvolávalo pocity a zda to u nich změnilo pohled na partnerství, tak jsem po konzultaci se svým vedoucím zvolila metodu kvalitativního výzkumu.

Rozhovor je všeobecně považován za nejčastěji zvolenou metodu pro kvalitativní výzkum. Jako metodu sběru dat jsem využila polostrukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami. Je to jeden z typů hloubkového rozhovoru. Tazatel si na tento typ rozhovoru předem sestaví seznam s tématy a otázkami. Během rozhovoru jsem se seznamu držela a v případě, že jsem se potřebovala doptat, nebo respondenta nasměrovat správným směrem, pokud měl tendenci odbíhat od tématu, položila jsem respondentům doplňující otázky. Všechny rozhovory jsem zaznamenávala na diktafon, abych s rozhovorem mohla dále pracovat. Všechny rozhovory průměrně trvaly kolem 40 minut.

Po vzájemné domluvě s respondentem jsme se setkali na určeném místě a pustili se do rozhovoru. Na počátku bylo důležité, abych si získala důvěru respondenta a neodradila ho hned na začátku. To bylo také nezbytné k tomu, abychom se mohli bavit

o věcech, které jsou většinou intimnější a neříkají se běžně cizím lidem. Také z toho důvodu, že událost, o které se mnou hovořili, pro ně byla většinou nepříjemná. Snažila jsem se k nim být ohleduplná a nezasahovat příliš do určitých témat, pokud jsem viděla, že se k nim již více vyjadřovat nechtějí.

Otázky, které jsem si připravila, byly nastaveny tak, abych se dozvěděla potřebné informace z několika oblastí. Zajímala jsem se o oblast rozvodu, partnerství a manželství.

Rozhovor byl provázen těmito otázkami:

Kolik ti bylo, když se rodiče rozvedli?

Jak jsi se cítil/a a jak jsi rozvod vnímal/a?

Proč si myslíš, že se rodiče rozvedli?

Jaký jsi měl/a vztah se svými rodiči během rozvodu, po něm a dnes?

Co se po rozvodu změnilo?

Jak všeobecně nahlížíš na rozvod? Co si o něm myslíš?

Máš partnera?

Co si myslíš o manželství? Je pro tebe důležité?

Myslíš si, že rozvod rodičů ovlivňuje výběr tvého partnera?

Přitahují tě starší partneři?

Máš krátkodobé nebo dlouhodobé vztahy?

Snažíš se být v partnerství jiný, než tví rodiče?

Býváš dopředu skeptický ve svých vztazích?

Co vidíš negativního/pozitivního za rozvodem tvých rodičů?

Je něco, co ti rozvod tvých rodičů dal nebo naopak vzal?

Chtěl/a bys ještě něco dodat?

## ***5.5 Popis jednotlivých případů***

### **Jana 27 let, středoškolské vzdělání**

Janě se rozvedli rodiče, když jí bylo 9 let. Vinu za rozpad rodiny dává oběma rodičům. Její matka je podle ní velice hysterická a dominantní. Myslí si, že otec nesnesl její chování a proto nebyl často doma. Zanedbával rodinu a raději trávil svůj volný čas



zábavou, nebo někde jinde s milenkou. Někdy se stávalo, že se otec neudržel a byl na matku agresivní. Podle Jany jsou oba rodiče dominantní a to otec špatně snášel. Byl by raději, kdyby vedle sebe měl někoho, kdo se nebude snažit přebírat roli muže. Z období rozvodu si na mnoho věcí nevzpomíná, proto si myslí, že ji rozvod netraumatizoval. Přesto si ale vzpomíná na smutný zážitek, kdy jako dítě seděla na Štedrý den u stromečku a její otec se sebral s taškou plnou dárků a odešel. Ona se svým bratrem a matkou zůstali sami. Jana má tendenci svého otce omlouvat za jeho chování a to, jak jednal. Prý byl moc mladý, když se narodila. Nebyla zřejmě plánovaným dítětem. Otcovi rodiče nutili její matku k potratu, to ale odmítala a vzali se. Janě vadilo, že po rozvodu musela čelit tomu, že působila jako prostředník mezi matkou a otcem. Jeden druhého obviňoval a pomlouval. S otcem se stýkala každých 14 dnů, takže neměla nikdy pocit, že by jí otec zanedbával. Kvůli rozvodu měla pocit, že se na ni lidé dívají jinak, protože si lidé myslí, že když je z rozvedené rodiny, všechno je u nich doma špatně. Jana říká, že má díky rozvodu daleko lepší vztah s otcem. Dokázala ho poznat z jiné stránky. Zvětšila se jí rodina o nové nevlastní sourozence. Vidí, že otec je konečně spokojený a že není úplně až takový, jak ho popisovala matka. S matkou má v posledních letech horší vztah. Navštěvuje ji jednou za dva týdny. Jejich vztah se zhoršil, když si Jana našla v 17 letech o 25 let staršího přítele, se kterým několik let žila, ale vztah zkrachoval. Poté se vdala s o pár let starším mužem. Vztah také nevydržel a po několika letech se rozvedla. Přisuzuje to svému chování. Má pocit, že je až moc dominantní a přebírá ve vztahu roli muže, ten si tak může připadat méněcenný. Tvrdí, že oba dva vztahy byly hlavně určitým způsobem úniku od společného soužití s matkou, která ji často dávala najevo, že pro ni doma není místo. Svůj rozvod bere jako prohru a stydí se za něj. Je ale ráda, že se tak stalo. Donutilo ji to postavit se na vlastní nohy. Pořád ale sní o tom, že si najde partnera, se kterým založí rodinu a vezmou se. Rozvod rodičů bere víceméně pozitivně. S odstupem času vidí, že se otec dokázal s jinou partnerkou změnit. U matky vidí pořád ty samé chyby, které dělá i s novými partnery.

### **Veronika 26 let, vysokoškolské vzdělání**

Veronice bylo 12 let, když se rodiče rozváděli. Rozvod nastal z důvodu častých opileckých excesů otce, které byly provázeny jeho agresivním chováním vůči matce. Veronika se se svým bratrem často strachovali, co se zase stane, až otec přijde domů, ale

zároveň pociťovala také strach o otce, kde se zrovna nachází a proč není doma. Když dorazil domu, většinou to bylo pořád stejné. Matka se s otcem hádali celou noc. Druhý den, když otec vystřízlivěl, Veronika pociťovala k otci lítost, že ho matka vyhazuje. Tím se ale nic nezměnilo a situace se pořád opakovala a byla horší. Jednou otec matku v opilosti dokonce ohrožoval nožem. To už pohár trpělivosti přetekl a rozvod byl definitivní. Během rozvodu Veronika přemýšlela, co udělat, aby se rodiče nerozvedli a zůstali spolu. Teď ví, že by to nemělo smysl a rodiče by spolu stejně nevycházeli. Během rozvodu měla blíž k matce, i když se s otcem snažila trávit mnoho času. Neměli si co říci. Po rozvodu se vídali dvakrát do měsíce o víkendech. Rozvod v ní vyvolává pocity, že ztratila otce. Rozvod neuznává a bere ho jako negativní věc, která se děje v případě, kdy není jiné východisko. Měl by se především brát ohled hlavně na děti, aby měly důslednou výchovu. Sama si však tento volnější způsob výchovy, který po rozvodu nastal, pochvaluje, ale zároveň ho kritizuje. Kritizuje hysterické výstupy matky a nechce se jednou chovat jako ona. Zároveň tvrdí, že si dává pozor na alkohol, přestože v pubertě vzhledem k volnější výchově často alkohol s kamarády popíjela. Vadilo jí, že na veřejnosti již nepůsobí jako úplná rodina. Po rozvodu doma pociťovala uvolněnější atmosféru. Bere ho jako zkušenost, která je zároveň odstrašujícím případem toho, co může nastat, pokud se bude chovat jako rodiče. Od vztahů čeká vždy jen to dobré a snaží se myslet na budoucnost a ne na minulost. K manželství má neutrální postoj. Považuje ho pouze za formalitu a je k němu celkem skeptická.

### **Josef 27 let, středoškolské vzdělání**

Josef si přesně nevybavuje, kdy se jeho rodiče rozvedli. Myslí si, že mezi dvanáctým až čtrnáctým rokem. Podle něj se rodiče k sobě vůbec nehodili, a proto se rozvedli. Vzali se, protože matka otěhotněla. Josef nebyl plánovaný. Tvrdí, že kdyby se nenarodil, jeho rodiče by se nejspíš nikdy nevezali. Jedním z důvodů rozvodu mělo být domácí násilí. O tomto tématu bylo pro Josefa velice těžké hovořit. Vzhledem k tomu nebyl ohledně těchto informací příliš sdílný. Před rozvodem měl vždy matku za tu přísnou a otce za hodného. Matka byla hlavou rodiny. Po rozvodu se pro něj změnilo mnoho věcí. S matkou se museli přestěhovat. Měl pocit, že je vytržen z domácího prostředí. Cesta do školy najednou trvala téměř hodinu. Musel také začít dojíždět. Rodičům přestal na čas věřit. Každý z nich tvrdil jiné věci a ty mu nedávaly smysl. Dnes se pozastavuje

nad tím, jak to vlastně všechno zvládl, takové změny. V tomto ohledu bral rozvod negativně, ale na druhou stranu se prý zklidnila situace a byl rád za toto vysvobození. Dnes má lepší vztah s matkou, než s otcem. S tím se vídá sporadicky a nemají si co říci. Připadá mu, že otec je pro něj cizí člověk. Nějaký čas s ním opovrhoval, kvůli tomu, jak se dřív choval. Josef v mládí vzhlížel ke starším ženám, přesto s žádnou starší ve vztahu nebyl. Chtěl hlavně takovou, aby neměla špatné vlastnosti, které mají jeho rodiče. Zjistil, že pokud nějaká partnerka neměla žádného sourozence, nebylo to ono. Jeho otec mu připadá taktéž jako jedináček i když není, ale byl nejmladším dítětem. Podle něj se choval jako dítě i v dospělosti. Minulý rok se oženil. Manželství je pro něj důležité a nedovede si představit, že by s někým žil celý život a nechtěl si ho vzít. Na rozvod nahlíží jako na běžnou věc, ale pouze v případě, pokud lidé nemají děti. S nimi už je to složitější. Lidé by se prý měli lépe poznat, než se vezmou, aby nebylo tolik rozvodů.

### **Pavel 30 let, středoškolské vzdělání**

Pavlovi bylo 12 let, když jeho rodinu otec opustil. Rozvod proběhl o nějaký rok později, to ale přesně neví. Za rozpadem manželství jeho rodičů vidí otcovu pohodlnost. Matka chtěla vedle sebe někoho, kdo bude mít o rodinu zájem, bude vynalezavý a akční. Také alkohol sehrál svou roli. Otec často chodil s kamarády na pivo a vracel se domů opilý. Když se otec odstěhoval, bylo to Pavlovi líto, ale zároveň se mu ulevilo, že nemusí poslouchat hádky rodičů. Vadilo mu, že se stal prostředníkem mezi rodiči. Jeden se na druhého vyptával a kritizoval. Tím byl Pavel frustrovaný. Po několika letech se rodičům postavil a řekl jim, že ho tyhle řeči nezajímají a aby s tím přestali. Po rozvodu se musel začít starat o mladší sestru, jelikož matka byla často mimo domov kvůli práci. Připadal si, že zastává funkci chybějícího otce. Často se v noci strachoval o matku. Ta se vracela domů z nočních směn a jednou ji dokonce přepadli. Pavel byl často se sestrou doma strachy bez sebe. Má pocit, že rozvod mu vzal dětství. Pozitivního na něm vidí, že se změnil a jeho život dostal směr a on teď ví, čeho se vyvarovat. Nechce být jako otec. Všeobecně rozvod neodsuzuje. Podle něj ho odsoudí člověk, který rozvod nezažil. Otec by se ale měl zachovat tak, aby se i po rozvodu staral o děti a zajistil jim správný prostor pro vyrůstání. Jeho otec neprojevoval příliš zájmu. Navštěvují se jednou za dva týdny. V partnerství si Pavel všimá vlastností partnerky. Vyhledává opak svých rodičů. Chtěl by jednou založit rodinu a být v manželství.

## **5.6 Analýza a shrnutí případů**

Po všech provedených rozhovorech jsem se pustila do jednotlivých přepisů. Ty mi posloužily k tomu, abych mohla využít techniky otevřeného kódování. Poté jsem se snažila každý rozhovor okódotovat. Kódy jsem následně zařazovala do příslušných kategorií, které vznikaly na základě tématických okruhů otázek z rozhovoru. Zde uvádím jednotlivé kategorie.

### **Rozvod**

Do této kategorie spadají prožitky respondentů před rozvodem a po něm. Zachycují jejich vnímání situace, a jak se v tomto období cítili. Zda jim jeden z rodičů chyběl, jaké měli vztahy s rodiči. Ke komu pociťovali vztek. Často se zde objevují emoce typu lítost, bezmoc, nezáměr, nedůvěra, strach a mnoho dalších. Také pocity jako ztráta dětství, náhrada za otce, stud za rozvod, sociální újma, prostředník a frustrace. Najdeme zde i pozitivní aspekty rozvodu. Respondenti hovoří o ponaučení, osamostatnění, vysvobození a volnosti.

### **Příčiny rozvodu**

V této kategorii jsou zachyceny výroky respondentů na možné příčiny rozvodu jejich rodičů. Popisují, proč se rodiče z jejich pohledu rozvedli, nebo jaké důvody uváděli rodiče. Nejčastěji se zde objevuje agresivita, násilí, alkohol, dominance, nezáměr o rodinu, nevěra, hysterie, nechtěné dítě, hádky, pohodlnost otce, přebírání role muže.

### **Náhled na manželství**

Respondenti se k manželství staví negativně i pozitivně. Někteří poukazují na jeho důležitost a chtějí manželství jako součást svého života. Někteří ho považují za pouhou formalitu. V této kategorii je zaznamenána skepse k manželství a odkládání manželství do pozdějšího věku, respektive čekání na „vhodnou“ dobu, až se partneři dobře poznají.

### **Náhled na rozvod**

Zde můžeme zařadit všeobecné postoje k rozvodu. Ty jsou spojovány hlavně s dětmi, pokud myslíme kompletní rodinu. V tuto chvíli se stává rozvod problémem. Pokud se řeší rozvod bezdětných manželů, je pokládán za častý jev a není na něm nic zvláštního. Můžeme zde zmínit pocity studu a selhání.

### **Partnerské vztahy**

Tato kategorie poukazuje na souvislost rodiny a partnerských vztahů dětí. Respondenti si uvědomují chyby svých rodičů v partnerství, a tak často zmiňují své rodiče jako negativní vzor a nechtějí z těchto modelů ve svých vztazích vycházet. Někteří mají doslova odpor k vlastnostem svých rodičů. Snaží se vyhýbat lidem s těmito vlastnostmi. Dva respondenti si uvědomují, že se dopouští stejných chyb jako jejich rodiče, ale snaží se své negativní stránky ovládat.

## 6. Prožívání rozvodu

V této kapitole se z jednotlivých rozhovorů pokusím naplnit jeden z cílů mé práce, a to zachytit, jak rozvod respondenti prožívali. Z výpovědí respondentů se dají prožitky zařadit do dvou částí, a to jak se cítili před rozvodem a po rozvodu. Ve všech případech by se dalo říci, že všichni respondenti vnímali situaci před rozvodem jako stresující a negativní.

*„Poslední dva roky toho manželství provázely jenom hádky a neustálý opilecký excesy ... tak pro mě to bylo svým způsobem spíš to, že jsem si oddychl, že už nebudu poslouchat ty hádky a ten kravál.“ (Pavel 30)*

*„Už jenom to, když přišla mamka a řekla: „Táta je určitě zase někde v hospodě, už má po práci a nevrací se, hned nás v zápětí polilo horko a už jsme mysleli na to, jak to dopadne, kdy přijde, v jakém stavu přijde, jestli se budeme vůbec moct vyspat a podobně.“ (Veronika 26)*

*„Ono ty doby před tím rozvodem byly krušnější ... A když se dneska zamyslím, tak si říkám, jak jsem to vlastně všechno zvládnul.“ (Josef 27)*

Jana má oproti ostatním respondentům odlišné vnímání situace během rozvodu:

*„Hele vůbec jsem to nějak nevnímala, že bych jako měla nějaký trauma. Protože jak ten táta byl furt pryč, pořád nějaký tréninky a turnaje a v práci, tak si to ani nepamatuju tohle. Jenom mám jeden takovej zážitek. Pamatuju si, že byly Vánoce, Štědrý den a že táta odcházela někam s taškou plnou dárků. Nevím, kam šel, ale bylo mi to líto.“ (Jana 27)* Přesto lze z Janiny výpovědi vyčíst, že jí situace doma stresovala. Podle ní se rodiče často hádali a soupeřili mezi sebou: *„Furt takhle vedli mezi sebou takový ty žabomyší války ... táta je spíš diplomat a máma je hysterka. Máma si všechno vyřvala. (Jana 27)*

Většina respondentů měla pocit, že se během rozvodu nebo i po něm stávají prostředníky svých rodičů. Museli poslouchat stížnosti od jednoho, na druhého, byli tím frustrováni a měli problémy s důvěrou u rodičů:

*„Od mámy jsem pořád slyšela, že je táta špatnej, ale co jsem v té době měla dělat? Já nebyla žádný dospělý člověk. Ona nadávala na tátů, ale nás tam stejně poslala. Kdyby*

*jí to tak strašně štválo, tak nás tam přece nepošle, ne? My jsme jí něco řekli a ona to pak hned tátovi vyčetla a my k němu pak třeba měli jít ... A poslouchat pak kecy ...“*  
(Jana 27)

*„Co bylo horší, že jsem měl pak pocit, že působím jako prostředník. Poslední půl rok před tím, než se rozvedli a i dva roky po tom ještě, možná dýl ... to jsem působil jako prostředník. Máma nadávala na tátu, ale všechno šlo přeze mě ... já jsem musel čelit jako takovému tomu obviňování jich samotných a hrozně mě to štválo.“* (Pavel 30)

*„První měsíce člověk těm rodičům nevěří, ani jednomu ani druhému. Možná to ty rodiče nedělají schválně, ale ty informace tě matou ... ty informace se jako úplně nedoplňovaly, neseseděly do sebe, takže člověk radši nevěřil, než věřil.“* (Josef 27)

Rozvod pro respondenty znamenal i jisté změny v sociální oblasti. Změnilo to jejich postavení v kolektivu. Cítili se méněcenně a za rozvod se svým způsobem styděli. Podle výpovědí lze říci, lidé mají k dětem z rozvedených rodin předsudky:

*„Hlavně to, že na tebe lidi koukají skrz prsty, že jseš prostě loser, outsider z rozvedený rodiny. Hlavně třeba ve škole, když se stane nějaký průser, protože ty jsi z tý rozvrácený rodiny a u vás je to prostě špatně. Prostě problémy jsou přisuzovaný tomu, že jseš z rozvedený rodiny.“* (Jana 27)

*„Byla to změna, ať už bydliště, kamarádi, ne že by to byla úplně šikana ... ale uzavřel jsem se asi do sebe ... člověka to asi změní, ať chce nebo ne.“* (Josef 27)

*„Štválo mě, že jsme nepůsobili a nebyli kompletní rodinou, pro ostatní a pro veřejnost ... Už nejsme prostě kompletní rodina no, dá se říct, že rodina jako taková, která má být spolu, tak se rozpadla.“* (Veronika 26)

*„Rozvod mi vzal ten pocit, že ta rodina by měla být rodinou, ale to jsem potom pochopil, že to prostě ne vždy tak je ideální.“* (Pavel 30)

Z pohledů respondentů byly také podobné důvody k rozvodu. Nejčastěji byl rozvod spojován s alkoholem, násilím a nechtěným těhotenstvím v minulosti. Objevuje se i nevěra a nezájem:

*„Myslím, že táta byl hrozně pohodlný a je pořád pohodlný ... Máma chtěla vedle sebe někoho, kdo bude akční, bude tu rodinu nějakým směrem dál posouvat dopředu ... v tom byl pohodlný, to si myslím ... Ne že by byl táta nějaký opilec, kterej se ožírá doma, to ne, ale chodil na pivo a provázely to pak hádky.“ (Pavel 30)*

*„Náš táta chodil často po práci do hospody a vracel se domů pozdě v noci nebo někdy i nad ránem většinou opilej. Někdy ho přivezli a doslova přitáhli nějaký jeho kolegové nebo kámoši, protože kolikrát nemohl ani chodit ani mluvit ... Štvaly mě ty mamky hysterický a uječený výstupy. To že jsme museli tahat opilýho tátu ze země po schodech do postele, nebo poslouchat jeho agresivní a vulgární chování ... Táta se zase nevracel, když přišel, byl opilý a hrozně agresivní, co si pamatuju, tak snad na mamku vytáhl nůž a vyhrožoval jí, ale moc si to nepamatuju...“ (Veronika 26)*

*„Víceméně důvodem k svatbě jsem byl já ... když si to teď tak vezmu, tak nebyť mě, tak se tyhle lidi asi nevezmou ... S tátou jsem se asi prvních půl roku po rozvodu nebavil, protože tam bylo tak trochu i domácí násilí.“ (Josef 27)*

*„Táta furt upřednostňoval ty svoje koníčky a máma mu to netolerovala a samozřejmě do toho ženský. Byl mladej a měli mě brzo. Když jsem se měla narodit, tak babička přišla s dědou a dávali mamce peníze na potrat ... Když si to tak vezmu, tak máma s tátou se docela i rvali.“ (Jana 27)*

S rozvodem přišla pro všechny respondenty ztráta jednoho z rodičů, ne doslovná, ale vztahy s touto osobou nejsou po rozvodu tak kvalitní, jako s druhým rodičem. Většinou se tímto člověkem stává ten, komu je přisuzována vina za rozvod. Kvalitnější vztahy bývají s osobou, se kterou dítě zůstalo žít. Všichni respondenti zůstali po rozvodu s matkou. Většina se shoduje na tom, že s matkou mají kvalitnější vztah než s otcem. Jana má v současnosti lepší vztahy s otcem, přestože vyrůstala u matky:



*„Poznala jsem tátu z jiný stránky ... Chodí si za mnou povídat do práce. Táta je prostě jinej, než ho máma popisovala. Vycházím s ním líp. S mamkou mám vztah nějak tak pořád stejný. Každých 14 dnů chodím na oběd, ale nějak více se nestýkáme.“ (Jana 27)*

*„S tátou jsme se vídali každé dva týdny o víkendu. To zůstalo tak nějak do teď, že se sejdeme u babičky na obědě. S mamkou se vidím častěji, protože tam pořád tak napůl bydlím. Táta je pro mě skoro jako cizí člověk, nemám si s ním co říct. Když se rozvedli, tak se moc neangažoval v tom, aby nás se ségrou někam vzal na výlet nebo tak ...“ (Pavel 30)*

*„S mámou jsem ale vždycky dobře vycházel, prostě jsem musel a tenkrát to bylo dobrý a dneska s ní vycházím výborně a s tátou je to složitější. Ono to bylo složitý už tenkrát. Po rozvodu byly chvíle, kdy jsme k sobě měli blíž, ale dneska je pro mě nechci říct cizí člověk, ale kolikrát skončíme v bodu když se sejdeme, že sedíme a mlčíme, že si prostě nemáme co říct.“ (Josef 27)*

*„Po rozvodu jsem logicky trávil víc času s mamkou, takže ten vztah zůstal v podstatě stejný, jen se prohluboval, jsme s mamkou jako kámošky. S tátou jsem se vídala dvakrát do měsíce o víkendu. Takhle je to vlastně doted'. S mamkou si máme co říct a trávíme spolu dost času.“ (Veronika 26)*

Rozvod s sebou mnohdy přináší i finanční nedostatky. V této situaci se ocitla Pavlova matka. Musela často chodit do více zaměstnání a Pavel měl pocit, že se stal náhradou za chybějícího otce. Převzal tuto roli a dnes si připadá ochuzen o dětství:

*„Tím, jaký měla máma zaměstnání, tak jsem vlastně musel hlídat ségru. Byli jsme kolikrát v noci sami a to jsem nesl těžce. Když mámu v noci přepadli ... to jsem pak v noci do rána čekal s hrůzou, kdy přijde domů. Moc jsem nespál a měl o ní strach. Měl jsem roli toho opatrovníka, toho rodiče. Teď si řeknu co, je to za náma, ale v tý době to bylo těžký ... Vzalo mi to takový to mládí, když jsem se musel začít starat o ségru.“ (Pavel 30)*

I přes všechna negativa rozvodu, jsou za něj respondenti rádi. Shodují se, že v tom dokáží vidět i jistá pozitiva:

*„Díky tomu jsem dostal nějakou směr, možná by se tak stalo i bez toho rozvodu, ale myslím, že jsem to díky tomu nějak víc pochopil tu cestu životem. Prospělo to určitě i mámě a my se s ní jsme byli osvobozený od těch neustálých hádek a dusna.“ (Pavel 30)*

*„Já jsem netrpěla tím, že by táta u nás nebyl. Pro mě se v podstatě nic nezměnilo. On se o nás vždycky staral ... Teď si s ním daleko víc rozumím. Je dobře, že se rozvedli.“ (Jana 27)*

*„Na jednu stranu vysvobození a na druhou změna, ale nevidím to nějak špatně ten rozvod ... V té době to bylo krásný zklidnění situace, vysvobození a svoboda“ (Josef 27)*

*„Pak byl větší klid, mamka se nemusela s nikým hádat, ulevilo se jí psychicky. Víc jsme si dělali co jsme chtěli, co nás bavilo. U nás doma byla uvolněnější atmosféra a větší klid a pohoda.“ (Veronika 26)*

## 7. Postoje k partnerství a manželství

Tato kapitola pojednává o postojích respondentů k partnerským vztahům a manželství. Pokusím se zde opět popsat výpovědi z jednotlivých rozhovorů a souvislosti mezi nimi.

Všichni respondenti mají v současné době vztah dlouhodobějšího rázu. Josef se před pár měsíci oženil. Jana je již jednou rozvedená, přesto má nového partnera. Všichni se shodují na tom, že s někým chtějí být. Pokud se poohlížejí za tím, zda se v partnerství chovají stejně jako rodiče v orientační rodině, lze říci, že odmítají modely svých rodičů:

*„S tátou se špatně řešilo cokoli. Máma musela řešit všechno sama. Já měl partnerky se kterými to vždycky šlo řešit v klidu, jako domluvit a doplnit se. Prostě všechno se dá řešit a to u našich nešlo. Snažím se být spíš jako máma ... ale zase ne úplně do konce, protože máma říkala, že musím dělat všechno sám a tak to není.“ (Josef 27)*

*„ ... snažím se poučit z chyb rodičů ... snažím se myslet na to, že tohle já opakovat a dělat nechci. Třeba takový ty hysterický scény, který mamka dost často předváděla. Potom nemám ráda když se příliš zvyšuje hlas, to je hrozně nepříjemný u ženský. Taký si dávám pozor na alkohol ... snažím se na to myslet.“ (Veronika 26)*

Pavel s Janou kritizují chování svých rodičů, ale z jejich výpovědí k tomu lze ještě dodat, že jsou si vědomi toho, že se někdy chovají jako jejich rodiče, ačkoliv se jim to příčí:

*„Vnímám ty chyby co dělali ... máma byla generál ... byla na všechno sama a musela všechno zvládnout ... Já v každém vztahu přebírám tu roli chlapa. O vše se starám a zařizuju, ale na ženskou je toho opravdu moc ... a já tohle ale dělat nechci! Podle mě jsem to nevědomky odkoukala od mámy a vždycky si to u chlapa pokazím a začnu přebírat za vše tu zodpovědnost. On se mnou o tu pozici přestane bojovat ... a když po něm chci, aby se stal chlapem, tak je pozdě ... a ze mě se pak stane diktátor.“ (Jana 27)*

*„V 18 jsem si pořádně uvědomil, proč se máma s tátou rozvedla. Takže s odstupem času mě ten rozvod ovlivnil v tom, abych nebyl jako ten táta ... občas se nachytám, že jsem jako on a řeknu si jéžiš! Prostě jako on nechci být. Nechci být ani jako máma, ale to*

*mám na mysli tu výchovu dětí.*“ (Pavel 30)

Při výběru svého protějšku se někteří respondenti snaží držet určitých kritérií. Ty jsou zřejmě ovlivněny prožitým rozvodem rodičů. Snaží se vyhýbat takovým partnerům, kteří by měli povahové rysy jednoho z rodičů, který nesl vinu za rozvod. Výjimkou je Jana, která by si naopak představovala takového partnera, který by byl jako její otec:  
*„Dalo by se říci, že chci po tom chlapovi, aby se choval tak nějak jako můj otec, protože mě to přijde normální ... Od chlapů čekám, že je na ně spoleh, tak jako na mého tátu.“*  
(Jana 27)

Všichni respondenti se shodují v otázce přístupu k partnerství. Můžeme říci, že nikdo z nich nevidí svou budoucnost černě, ale naopak jsou v tomto směru optimisté. Snaží se myslet pozitivně a nepřipouštějí si, že by se jim někdy přihodilo něco takového, jako jejich rodičům.

Postoje k manželství jsou taktéž většinou pozitivní. Všichni se shodují na tom, že by jednou chtěli mít rodinu a děti, a to je pro ně spojené s uzavřením sňatku:  
*„Jestli jednou budu mít rodinu, tak chci být ve stavu manželským. Neříkám, že to tak bude, protože člověk nikdy neví, ale jo, rozhodně bych chtěl být v manželství.“* (Pavel 30)

*„Já to беру jako takový důkaz, vykřičení světu, že ten druhý je pro tebe ten pravej s kým chceš projít vším ... chceš aby vás to pojilo to manželství .. i k zaujetí úcty k ženě prostě. Hlavně, vždyť jsem se oženil ...“* (Josef 27)

*„Řekla bych, že je to takový vyšší level. Taková třešnička na dortu. Chtěla bych kdybych si ještě za pár let někoho vzala. Je to pro mě důležité i kvůli jménu pro dítě a tak, ale zase to chci opravdu s někým, koho budu milovat.“* (Jana 27)

Veronika má lehce odlišné postoje. Z její výpovědi je cítit skepse k manželství, přesto souhlasí s tím, že pokud jsou v rodině děti, manželství je na místě.  
*„... v dnešní době manželství není důležité. Samozřejmě pokud chtějí mít děti, tak by to asi bylo lepší. Není to podle mě nutnost, aby spolu dokázali fungovat... dnes se polovina manželství rozpadá, tak si říkám, má to vůbec smysl? Když se mají dva lidé rádi, ať spolu jsou a žijou. Až spolu budou třeba pět let bez problémů, tak ať se pak třeba vezmou ... pak mají větší jistotu, že jim to vydrží, než se bezhlavě vrhat do manželství. Pro mě je manželství pouze formalita. Důležitější je, jak spolu dva dokáží fungovat, vycházet a žít.“* (Veronika 26)

## Diskuse

Amato a Booth uvádí, že lidé z rozvedených rodin často nedokončí své vzdělání nebo mají nižší stupeň vzdělání.<sup>90</sup> To se v mé analýze nepotvrdilo. Naopak jsou všichni respondenti vzdělání. Tři z nich mají dokončenou střední školu s maturitou. Jedna respondentka má dokončené vysokoškolské vzdělání.

Některé studie říkají, že oba partneři pocházející z rozvedených rodin skončí nejspíš stejně jako jejich rodiče.<sup>91</sup> V mém výzkumu se takovýto případ objevil. Jedna respondentka je již rozvedená. Její bývalý manžel taktéž pochází z neúplné rodiny.

Po rozvodu se stává, že dítě má s jedním rodičem lepší vztah a s druhým jsou vztahy oslabené, a to nejpravděpodobněji s otcem.<sup>92</sup> Všichni respondenti zůstali žít s matkou. Musím zmínit, že většina respondentů považuje za lepší vztahy ty s matkou a s otcem jsou vztahy takřka nulové. V jednom případě respondentka potvrzuje vztah s otcem jako ten lepší.

V jednom případě se u respondenta objevují stejné myšlenky, které uvádí Colorosová, která říká, že v období dospívání mají děti po rozvodu tendence mít zodpovědnost za rodiče sourozence a domácnost.<sup>93</sup> Respondent se svěřil s tím, že v tomto směru cítí největší újmu a velice ho tato zodpovědnost vyčerpávala. Dokonce to vnímá jako ztrátu dětství.

V otázkách spojených s partnerskými vztahy a manželstvím se nezdá, že by se respondenti k partnerství stavěli neobvykle. Všichni mají partnera. Nejsou ve svých vztazích skeptičtí, snaží se myslet na budoucnost, která je ještě ve společném životě čeká a dokonce všichni plánují jednu rodinu, která je pro ně spojena s uzavřením manželství. V jednom rozhovoru jsem se setkala s názorem, že manželství je pouhá formalita a je v podstatě zbytečné, protože lidé mohou společně žít i bez něj. Důležité je se dobře poznat a nevrhat se bezhlavě do svazku, který by pak brzo skončil.

Podle Venglářové nás rodiče ovlivňují ve výběru partnera. Jestliže má rodič nějaké nedostatky, bude naším kritériem, abychom se takovému člověku s danými

---

90 Srov. AMATO, PR, BOOTH, A. cit. podle PAVLÁT, J. Dlouhodobé následky rozvodu pro děti. *Čes. a slov. Psychiat.*, 2011, roč. 107, č. 5, s 298.

91 Srov. BUMPASS, LL, MARTIN, TC, SWEET, JA. cit. podle PAVLÁT, J. Dlouhodobé následky rozvodu pro děti. *Čes. a slov. Psychiat.*, 2011, roč. 107, č. 5, s 299.

92 Srov. BARNETT, RC, MARSAL, NL, PLECK, JH. cit. podle PAVLÁT, J. Dlouhodobé následky rozvodu pro děti. *Čes. a slov. Psychiat.*, 2011, roč. 107, č. 5, s 298.

93 Srov. COLOROSOVÁ, B. *Krizové situace v rodině: jak pomoci dětem překonat smrt blízkého člověka, nemoc, rozvod a traumata adopce.* s. 114-115.

nedostatky pro náš vztah vyhnuli.<sup>94</sup> Z výpovědí respondentů lze říci, že je tomu tak. Jestliže jejich otec měl problémy s alkoholem, kladou důraz na to, aby se jejich partner alkoholu vyhýbal. Lidem s podobnými vlastnostmi rodičů se snaží vyhýbat. To koresponduje s tím, že ve všech případech respondenti odmítají chování rodičů jako vzor pro své partnerské vztahy jak uvádějí Macek a Lacinová.<sup>95</sup> Chtějí být přesným opakem a nedopouštět se podobných chyb jako oni. I když jsou si vědomi toho, že se někdy neubrání a chovají se podobně. Shodují se na tom, že jim to není příjemné a nechtějí se toho dopouštět.

---

94 Srov. VENGLÁŘOVÁ, M. *Průvodce partnerským vztahem*. s. 28.

95 Srov. MACEK, P, LACINOVÁ, L. *Vztahy v dospívání*. s. 58.

## ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo pokusit se zachytit, jaké bylo prožívání rozvodu v orientační rodině. K tomu jsem se ještě zaměřila na to, jak po této zkušenosti z dětství nahlízejí respondenti na partnerství a manželství a jaké k nim zauímají postoje. Zda se rozvod rodičů nějakým způsobem promítá do současného života respondentů. To vše jsem dělala za pomoci rozhovoru se čtyřmi respondenty ve věku 26 - 30 let. Všichni zažili rozvod v rozmezí 9. - 12. roku života. V práci byly stručně popsány nejčastěji zmiňované prožitky a postřehy respondentů z období rozvodu.

Rozvod patří bezesporu mezi zátěžové situace, které na těch, kdo si jím projdou, zanechá určité stopy a nějakým způsobem je dále ovlivní. I přes prožitý smutek a těžké chvíle spojené s rozvodem respondenti této situace, do které se dostali, nelitují. Ze všech bylo cítit, že rozvod byl v té době na místě a že ho schvalují. Situace doma se po rozvodu pro ně stala únosnější a často si tak oddychli od neustálých neshod rodičů. Jeden respondent se zmínil, že si díky tomu uvědomil své priority. Ve všech případech také zaznělo, že rozvod z nich udělal v podstatě daleko více samostatné a schopnější lidi. Všichni dokázali své rodiče s odstupem času pochopit a jsou s jejich rozhodnutím smíření.

Postoje k partnerství a manželství jsou vesměs pozitivní. Manželství je pro ně důležité při založení rodiny. Všichni respondenti chtějí mít rodinu a děti a tím pádem počítají s tím, že budou žít v manželství, i respondentka, která je již jednou rozvedená. Pořád věří v lepší budoucnost a vdávat by se rozhodně ještě chtěla. Jeden z respondentů je již ženatý a cítí se díky tomu prý lépe. Nikdo si nepřipouští, že by jejich manželství mělo v budoucnu ztroskotat. Snaží se myslet pozitivně a vyvarovat se ve vztahu chyb, které viděli u svých rodičů. Jejich rozvod berou jako ponaučení.

Moje práce by mohla posloužit zájemcům o danou problematiku. Mohou se dozvědět, jaké bylo prožívání dětí během rozvodu a po něm, jak se v dospělosti staví k partnerství a manželství. Práce by mohla být pro někoho podnětem k uskutečnění vlastního výzkumu na toto téma, kterých na našem území není mnoho.

## Seznam použitých zdrojů

COLOROSOVÁ, Barbara. *Krizové situace v rodině: jak pomoci dětem překonat smrt blízkého člověka, nemoc, rozvod a traumata adopce*. Vyd. 1. V Praze: Ikar, 2008, 239 s. ISBN 978-80-249-1027-7.

*Česká a slovenská psychiatrie*. Praha: Společnost, 2011, roč. 107, č. 5. ISSN 1212-0383.

Český statistický úřad. Sňatečnost. [online]. [cit. 2015-03-24]. Dostupné z: <[https://www.czso.cz/documents/10180/20554223/130069-14\\_2.pdf/d401d701-30f0-4372-8f0b-29f64b8c6458?version=1.0](https://www.czso.cz/documents/10180/20554223/130069-14_2.pdf/d401d701-30f0-4372-8f0b-29f64b8c6458?version=1.0)>.

Český statistický úřad. Rozvodovost. [online]. [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/rozvodovost>> .

FUČÍK, Petr. *Rozvod a změny reprodukčních strategií*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013, 168 s. ISBN 978-80-210-6093-7.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 774 s. ISBN 80-7178-303-x.

HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, 174 s. ISBN 80-7178-635-7.

KATRŇÁK, Tomáš. *Na prahu dospělosti: partnerství, sex a životní představy mladých v současné české společnosti*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2011, 222 s. Bod (Dokořán). ISBN 978-80-7363-352-3.

KRATOCHVÍL, Stanislav. *Manželská terapie*. 4., rozš. vyd., V nakl. Portál 2. Praha: Portál, 2005, 255 s. ISBN 80-7367-048-8.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *O šťastné rodině*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014, 94 s. Autor - téma. ISBN 978-80-7195-762-1.



MACEK, P, LACINOVÁ, L. *Vztahy v dospívání*. Vyd. 1. Editor Petr Macek, Lenka Lacinová. Brno: Barrister & Principal, 2006, 56 s. ISBN 80-7364-034-1.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 161 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Děti, rodina a stres: Vybrané kapitoly z prevence psychické zátěže u dětí*. 1. vyd. Praha: Galén, 1994, 214 s. ISBN 80-85824-06-x.

MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1999, 143 s. ISBN 80-7169-897-0.

MLČÁK, Zdeněk. *Vybrané kapitoly z psychologie manželství a rodiny*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, 1996, 150 s. Učební texty Ostravské univerzity. ISBN 80-7042-452-4.

MOŽNÝ, Ivo. *Česká společnost: nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, 207 s. ISBN 80-7178-624-1.

MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002, 250 s. Základy sociologie. ISBN 80-86429-05-9.

Občanský zákoník. *Uzavření manželství podle nové úpravy rodinného práva* [online]. 2015, aktualizováno dne: 3.7.2013 [cit. 20.března 2015]. Dostupné z: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/media/uzavreni-manzelstvi-podle-nove-upravy-rodinneho-prava>>.

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 179 s. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-3181-0.

TOMÁNEK, Pavol. *Základy andragogiky a rodinnej výchovy pre sociálnych pracovníkov*. V Tribunu EU vyd. 1. Brno: Tribun EU, 2013, 210 s. Librix.eu. ISBN 978-80-263-0301-5.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005, 467 s. ISBN 80-246-0956-8.

VENGLÁŘOVÁ, Martina. *Průvodce partnerským vztahem*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 128 s. Psychologie pro každého. ISBN 978-80-247-2054-8.

## Seznam příloh

### Seznam grafů:

Graf 1: *ČSÚ Český statistický úřad: Sňatečnost* [online]. c2015, aktualizováno dne: 19.02.2015 [cit. 24. března 2015]. Dostupné z WWW  
<<https://www.czso.cz/csu/czso/snatecnost>>.

Graf 2: *ČSÚ Český statistický úřad: Rozvodovost* [online]. c2015, aktualizováno dne: 26.01.2015 [cit. 11. února 2015]. Dostupné z WWW  
<<https://www.czso.cz/csu/czso/rozvodovost>>.

## **ABSTRAKT**

WÖLFLOVÁ, P. *Rozpad manželství a partnerské vztahy dětí*. České Budějovice 2015. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce PsLic. J. Vyhnálek.

**Klíčová slova:** rozvod, manželství, rodina, partnerské vztahy, děti

Bakalářská práce se zabývá problematikou dospělých lidí pocházejících z rozvedených rodin a problematikou partnerských vztahů. Cílem práce bylo zachytit, jaké bylo prožívání těchto lidí během rozvodu jejich rodičů a po něm. Dále, zda rozvod ovlivnil jejich postoje k partnerství a manželství. Teoretická část stručně charakterizuje partnerské vztahy a jejich vývoj. Proces výběru partnera a jaký mají rodiče na tento proces vliv. Rodinu, její funkce a role otce a matky. Manželství a sňatečnost v České republice. Problematiku rozvodů, rozvodovost v České republice, příčiny rozvodu, nejčastější reakce dětí na něj a následné dopady, a to z krátkodobého i dlouhodobého hlediska. Výzkumné šetření bylo prováděno metodou rozhovoru. Zúčastnili se ho čtyři respondenti ve věku 26 - 30 let.

## **ABSTRACT**

### **The disintegration of marriage and relationships of children**

**Keywords:** divorce, marriage, family, relationships, children

This thesis deals with the problems of adult people from divorced families and the issue of partnerships. The aim was to capture what these people were experiencing during their parents' divorce and after. Further, whether the divorce affected their attitudes to relationships and marriage. The theoretical part briefly describes the relationships and their development. The process of choosing a partner and how it affects the parents. Family, family function and the role of father and mother. Marriage and the marriage rate in the Czech Republic. The issue of divorce, the divorce rate in the Czech Republic, the causes of divorce, the most common children's reactions to divorce and the consequences, in the short and long term. Interview was used as a method for the research and four respondents aged 26 - 30 years participated.